Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

1921 оной 21-нэй гарана | № 209 (14320) | 1976 оной сентябриин 5, воскресени | Сэн 2 мүнгэн.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

НҮХЭР Б. Р. БУЯНТУЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, удаан саг соо эрдэм шэнжэлгын, олониитын хүдэлмэри ябуулһанайнь түлөө СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай экономическа шэнжэлгэнүүдэй таһагай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Бальжан Ринчинович **Буянтуевые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо Г. ГАЛУШЕВСКАЯ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1976 оной сентябриин 3.

ТАРЯА ХУРЯАЛГА—ПАРТИИН, АРАДАЙ УРДА БАРИХА ШАНГА ШАЛГАЛТА МҮН

Нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ хэлэһэн үгэ

ндэтэ нүхэдүүд! Нэн түтаанадта, республикын коммунистнуудта, адта манай партиин льна Комитедэй Порогой үмэнэһөө амар е хүргөөд, ажалда һайнине хүсэхыемни гыт.

й республикын парахын эдэбхитэдэй анда хабаадахые уритнай түлөө Казахста Компартиин Центральна тедтэ, нүхэр Кунаевта нь баярые хүргэнэб.

дүүд, мүнөөнэй Катан — энэ хадаа Совет Союзай ехэ тарян ажал нютагуудай нэгэн болороной мал ажалай томо болонхой. Мүнөөнэй стан — энэ хадаа мүүе сагай промышленна зуун предприятинууд Тэдэнэр ороной экономка хүгжэлтэдэ ехэ ху оруулжа байдаг юм. кстан — энэ хадаа олон эрдэмтэд, соёл культ ажал ябуулагшад Тэдэнэрэй зохёохы бүүүд бүхы совет ара һайшаагдажа байдаг

нэ зал соо сугларһан үдэй ажал ябуулгаһаа, лаань бүхы республикын лтын хурдан түргэн аса, шанар шэнжэнь гойхоноор дулдыдадаг Тиимэ дээрэһээ эндэ ко хөөрэлдөөн шүүд ёһотойл партийна хөөөн болохо ёһотой.

манай бүхы пари, арадай ажал ябуулгын, эһээ Казахстанай комтнүүдай, бүхы ажал ажал ябуулгын гол ала зүйл гэхэдэ, XXV ын шиидхэбэринүүдые үүлгэ, ороной арадай ые 1980 он болотор өөхэ Гол шэглэлнүүдые ндэнь хүргэхэ ябадал но.

йрын табан жэлэй тур манай дабаха дабаан тойхон үндэр юм гэжэ хэлэхэ байнаб. Эгээл э дээрэһээ бидэнэр энэ асые бүхы дээрэнь һай эхилээбди гэжэ ханан хэлэхэ хэрэгтэй.

оо һарын туршада орон промышленна үйрин ургалта түсэбөөр алагдаһан 4,3 процен орондо 5 шахуу про болоо. Промышленна кци түсэбһөө гадуур миллиард түхэригһөө тээр худалдагдаа.

Мүнөө оромнай түсэбөөр алагдаһанһаа горитой ехээр түлишэ, металл, трын элшэ, химическэ, ина бүтээлгын промыш остиин продукци абана. Арадай хэрэглэлэй эд ба үйлэдбэрилгэдэ муу бэшэ үрэ дүнгүүд туйлагдаа. Тэдэнэй ургалта 1976 оной түсэбөөр 2.7 процент гэжэ тогтоогдоһониинь мэдээжэ. Бодото дээрээ иимэ эд бараа үйлэдбэрилгын ургалта долоо һарын туршада 3,4 процент болоо, тиихэдэ культурно-ажаһуудалай ба гэр зуурын хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгын ургалта 7 процентээр ехэ болоо.

Ажалай шанар зарим тэды һайжараа. Ажалай бүтээсэ 3,3 процентээр ургаа. Нёдондо жэлтэй сасуулхада, промышленна продукциин өөрын үнэ хямдаруулгаһаа абтаһан алмалта 1 миллиард түхэригһөө дээшэлээ.

Нүхэдүүд, тобшолон хэлэхэдэ, промышленна үйлэдбэриие хүгжөөхэ 1976 оной даабари үлүүлэн дүүргэгдэхэ гэжэ найдаха бүхы үндэһэ һуури бии байна.

Зүгөөр бүхы асуудалнууд адли амжалтатайгаар шиидхэгдэнэгүй. Гээгдэһэн участогууд бии. Шанар ба ашаг үрые дээшэлүүлхэ зорилго хаа хаанагүй гол шухала зорилго болгогдон табигдаагүй байһаниинь гэмшэлтэй. Казахстанай промышленностьдашье энэ хабаатай. Танай амжалтануудые бага болгохые би хүсэнэгүйб. Амжалтануудай бии байһаниинь хэлсээнгүй. Ехэхэн хэмжээнэй газ абтаа, электрын элшэ хүсэ, минеральна үтэгжүүлгэ, цемент, трикотажна, оёһон хубсаһан, гутал болон бусад продукци түсэбһөө үлүү бүтээгдээ. Энэ һайн гээшэ. Энээнэй түлөө танда тон ехэ баяр хүргэгдэнэ.

Альгаа ташахадатнай танда һайн, танай энэ альга ташалгые шагнахадам, намда һайн байна.

Харин мүнөө тандашье, намдашье һайн бэшэ зүйлнүүд тухай хөөрэлдэе.

Казахстанай промышленностьда ажалай бүтээсэ удаанаар ургана. Энэ жэлэй долоо һарын туршада тэрэ ойродоол 1,1 процентээр ургаа. Харин тиихэдэ энэ хадаа үйлэдбэриин ашаг үрые харуулдаг гол шухала зүйл мүн.

Ургалтын дабшаса тухай юун болоно гээшэб? Долоо һарын туршада нёдондо жэлэй энэл үетэй сасуулхада, промышленна үйлэдбэриин ургалта 2,8 процент болоо. Энэ хадаа жэлэй түсэбэй даабариһаа бага юм. Эдэ баримтанууд танда мэдээжэ. Республикын партийна организаци шухала хэмжээнүүдые абажа, жэлэй эсэс болотор иимэ байдалые заһаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Нүхэдүүд! Юһэдэхи түсэбтэ табан жэлэй үедэ, илангаяа нёдондо жэлэй сагай уларилай муу байһантай дашарамдуулан, манай хүдөө ажахын орёо байдалтай болоһые мэдэнэт. Зүгөөр бидэнэр ороной хүгжэлтын тэгшэ һайн дабшасые. хүн зоной һайн ажаһуудалые хангажа шадаабди. Энээнэй түлөө колхозно тарияашадта, хүдэлмэришэн ангида, манай бүхы партида һайнине хүргэхэ хэрэгтэй.

Энэ жэл, түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэл хүдөө ажахын ажалшадта бүхыдөө ажалай ехэ дэбжэлтын оршон байдалда үнгэржэ байна. Мал ажалда ехэ гарза ушаруулаагүймнай гол шухала хэрэг болоо. Зүгөөр энэ ушарта ехэ хүсэл оролдолго гаргаха, ажалай эршэ шангадхаха. олон тоото ехэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ баатай болоо һэмди. Мүнөө орон доторнай нёдондо жэлэйхиһээ олон эбэртэ бодо мал бии, үнеэдэй тоо толгой олошороо. Шубуу үсхэбэрилгын, хони болон гахай үсхэбэрилгын хэрэг заһаглажа байна.

Мяха ба һү абалгын нёдондо жэлэй хэмжээндэ хүрөөгүйшье һаань, жэлэй эсэс болотор һайн хубилалта сохом болохо гэжэ найдагдана. Тиимэ хубилалта тон шухала болонхой, юуб гэхэдэ, хэдэ хэдэн газарта хүн зониие мяхаар. мал ажалай бусад продуктнуудаар хангалга таһалдуулагдана.

Мүнөө хүдөө ажахын хүдэлмэриин эгээн хүшэр хүндэ түгэсхэхы шата ерээ. Энээнэй дүнгүүдһээ жэлэй эсэсэй дүнгүүд тодорхойлогдохо байна. Юумэндэ этигэхэ хэрэгтэй. Хүдөө нютаг муу бэшэ үрэ дүнгүүдтэй ерэхэ гэжэ багсаанаб.

Партиин Центральна Комитет хуряалгын хүдэлмэридэ нэмэлтэ нөөсэнүүдые элсүүлхэ талаар томо хэмжээнүүдые түргөөр абаа. Техникые болзорһоонь урид эльгээхэ, нэгэ районуудһаа нүгөө районуудта комбайнуудые, ашаанай машинануудые ябуулха, сэрэгэй транспортна подразделенинүүдые хабаадуулха гэхэ мэтэшэлэн.

Энэ жэлдэ хабар оройтоо, тиихэдэ хүйтэн зун байгаа. Энэ хадаа бага бэшэ бэрхэшээл ушаруулаа. Тиинбэшье һаань, орооһо тарянай, саахарай свёклын, наран сэсэгэй, хлопогон муу бэшэ ургаса хүлеэгдэнэ гэжэ нүхэдүүд нютаг нютагһаа мэдээсэнэ.

Би мүнөө дээрээ ямаршье тодорхой тоо дурданагүйб Арадай дунда нигэжэ тон зүб хэлсэдэг: поли дээрэ байһан орооһон орооһон бэшэ, харин амбаар соохи орооһон — орооһон юм. Энээниие хэнһээшье үлүүгээр таанад мэдэнэт.

Арадай энэ сэсэ мэргэн үгэһөө уламжалан, ургуулһан тарягаа түргөөр, гээлтэгүйгөөр суглуулха тухай хөөрэлдэе. Энэ хадаа хүнгэн бэшэ зорилго: ороной олон районуудта аадар бороо орожо, тарян унашоо. Тиибэшье һаань, мүнөө орооһото ургамалай хахадһаа тээ ехэхэниинь хадагдаад байна. Ехэ орооһоной сохигдожо байһаниинь баярлуулна. Мүнөө жэл оромнай орооһо тариатай байха гэжэ энэ ушар гэршэлнэ.

Нютагай партийна, советскэ, ажахын органууд ниитэ гүрэнэй зорилгонуудые гүнзэгыгөөр мэдэрнэ, ажалшадые элсүүлхэ шадабари гаргана гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Ушарһан бэрхэшээлнүүдые дабахын тула шэн габьяа, гүнзэгы мэдэрэл гаргаха ба мэргэжэл шадабаряа элсүүлхэ, хуряалгын бүхы конвейерэй һайн хүдэлмэриие эмхидхэхэ гэһэн Кубаниин тарияашадай уряа туйлай ехэ удха шанартай болонхой. Краснодарска хизаарай ажалшад гүрэнэй амбаарта 4 миллион 400 мянган тонно орооһо оруулха гэжэ шиидэһэниинь мэдээжэ. Тиигээд уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна.

Кубанийхидай уряа үргэнөөр дэмжэгдэнэ, ойлгогдоно. Сентябриин 1-дэ союзна ба автономито 22 республика, 41 хизаар ба область гүрэндэ орооһо тарияа худалдаха талаар дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаа. Тэдэнэй дунда Оренбургска область 5 миллион тонно орооһо худалдаха гэжэ Эхэ ороноо баярлуулаа. Энэнь урда тээнь абаһан уялгаһаа 1 миллион 200 мянган тонноор ехэ юм. Волгоградска область урдань хараалһан хэмжээнһээ үлүүлэн 950 мянган тонно, Пензенскэ ба Рязанска областьнууд тус бүридөө — 350 мянган тонно орооһо үгэхөөр хараална.

Эдэ республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай ороной орооһо тарянай нөөсэдэ оруулһан нэмэлтэ хубитань хахад миллиард пүүдһөө ехэ болоно.

Азербайджанска ССР, Полтавска, Харьковска, Белгородско болон бусад зарим областьнууд гүрэндэ орооһо тарияа худалдаха дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэһэн тухайгаа партиин Центральна Комитедтэ мэдээсээд байна.

Хүдөө ажахын бусад продуктнуудые худалдаха талаар нэмэлтэ уялганууд абтана. Воронежско областиин хүдөөгэй ажалшад энэ жэлдэ 5 миллион 200 мянган тонно саахарай свекло гүрэндэ худалдаха гэжэ шиидээ. Энэнь түсэбһөө миллион тонноор ехэ юм. Украиниин, Молдавиин болон России Федерациин олон областьнуудай свекло ургуулагшад ехэ зорилгонуудые урдаа табяа. Энэ патриотическа хүдэлөөн үдэрһөө үдэртэ үргэдэнэ, тиин халуун һайшаалда. бүхы талын дэмжэлгэдэ хүртэхэ ёһотой.

Нүхэдүүд. орооһо тарян, эдеэ хоолой бусад продуктнууд орон бүхэнэй баялигые харуулһан гол шухала зүйлнүүдэй нэгэн болодог юм. Социалис экономико байгуулгада, политическэ, ажахын зорилгонуудые бэелүүлгэдэ эдеэ хоолой зүйлнүүдэй туйлай ехэ удха шанар тухай Владимир Ильич Ленин нэгэнтэ бэшэ зааһан юм. «...Ажахын ёһотой үндэһэ һууриинь эдеэ хоолой фонд болодог... Тиимэ фондын үгы һаа, социалис политика имагтал хүсэл һанаан зандаа үлэхэ байна» гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ һэн. (ПСС, 42-дохи т. 150 хууд.).

Ленинэй эдэ үгэнүүдые бидэнэр, коммунистнууд ходоодоо һанажа ябаха ёһотойбди. Олоһон дүршэлдөө саг үргэлжэ тушоглэжэ байха, үнгэрһэн жэлнүүдһээ һургаал абажа байха зэргэтэйбди.

Гэхэ зуура, жэшээлхэдэ, тарья хуряалгын үедэ сагай уларилай муу байдал зарим нэгэшүүлые һүрдөөнэ хэбэртэй ха. Иимэ ябадалтай манай кадрнууд түрүүшынхеэ ушарһан шэнгеэр харагдана. Тарянай унашхада, тэрэниие бодхоохо түхеэрэлгэнүүд үгы. Поли дээрэһээ шиигтэй тарян ерэнэ тиихэдэнь тэрэниие хадагалха һарабша, хатааха агрегадууд үгы байха юм.

Добтолгын бэлэдхэгдэжэ байхада, дайралдаха эгээн хүшэр хүндэ үйлэ ушарнууд хараада абтадаг юм гэжэ фронтовигууд мэдэнэ. Хүдөө ажахыдашье мүн лэ иимээр хандаха хэрэгтэй. Байгаалиин ямаршье бэрхэшээлнүүдые угтахаар бэлдэхэ шухала. Би гансал баримтануудые дурдаад лэ үнгэрхын тула энээниие хэлэнэ бэшэб. Энэ зал соо һууһан хүн бүхэн һайнаар хүдэлжэ болохо, ажахыгаа һайнаар хүтэлбэрилжэ шадаха гэжэ һанаандаа бодожо байһан ёһотойт.

Орооһо тарья үйлэдбэрилгэ — манай хүдэлмэриин шиидхэхы участок мүн, энээндэ эгээн ехэ хүсэл оролдолго, нөөсэ арга боломжонуудаа элсүүлхэ шухала, партийна организацинуудай, эрдэмтэдэй. мэргэжэлтэдэй, колхозникуудай, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй, бэлэдхэгшэдэй, мелиораторнуудай. хүдөөдэ техникэ, үтэгжүүлгэ болон бусад эд хэрэгсэлнүүдые үгэдэг промышленна предприятинуудай коллективүүдэй анхаралые хандуулха хэрэгтэй гэжэ бидэнэр партиин XXV съезд дээрэ мэдүүлээ һэмди.

Энэ шиидхэхы һалбаридахи танай хүдэлмэриин үрэ дүнгүүд ехэ политическэ, үнэхөөрөө. ниитэ гүрэнэй удха шанартай юм. Тарья хуряалга — энэ хадаа республикын партийна организациин шанга шалгалта мүн, тэрэ хадаа энэ шалгалтые партиин, арадай урда барижа байна гээшэ.

Оромнай Казахстанда ехэ туһаламжа хүргөө. Сэрэгэй ашаанай 55 мянган машина иишэ эльгээгдээ. Промышленность олон мянган ашаанай машинануудые, тарья хуряадаг комбайнуудые, мүн бусад техникые болзорһоонь урид ябуулаа. Бусад республикаһаа тарья хуряалгадань 12 мянган комбайнер, профтехучилищинуудай 13 мянган һурагша, орооһо хатааха мэргэжэлтэй 2 мянгаһаа олон хүн, лаборантнууд ба мэргэжэлтэй бусад хүдэлмэришэд хабаадаха байна. Юрэнхыгөөр хэлэхэдэ, шадаха зэргээрээ туһалаа гээшэбди.

Энэ ехэ туһаламжые һайнаар, ашагтайгаар хэрэглэхэ зорилго мүнөө табигдана. Поли дээрэ хүдэлжэ байһан хүндэ мүнөө хүнгэн бэшэ. Тэдэнэр үдэршье, һүнишье хүдэлнэ. Сагай уларилшье һайн бэшэ. Тиигэбэшье һаань, хүнүүд шэн габьяатайгаар, һайн сэдьхэлээрээ, баатар ёһоор хүдэлнэ. Эдэ бүгэдэ хадаа республикын ажалшад ургасын түлөө тэмсэлдэ илажа гараха гэһэн этигэмжэ түрүүлнэ.

Үнгэрһэн табан жэлэй туршада Казахстанай тарияашад дунда зэргээр гүрэнэй амбаарта жэл соо 730 миллион пүүд орооһо оруулдаг байгаа. 1972 ба 1973 онуудай туршада республика хоёр дахин миллиард пүүд орооһо тушаагаа. Танайда ерэһэнэй һүүлээр би нүхэд Кунаев ба Ашимовтай хөөрэлдөөб. обкомуудай олон секретарьнартай зугаалааб. тиигээд нигэжэ этигэнэб. мүнөө жэл. арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ Казахстан гүрэндөө миллиард зуу миллион пүүдһээ бага бэшэ орооһо тарья худалдажа, Эхэ ороноо баярлуулха.

Нүхэдүүд! Энэ дурадхалые хэн дэмжэнэб? («Бүгэдөөрэн!» гэһэн абяан гарана). Энээндэ би таанадтай сүг баярлажа байнаб, нүхэдүүд.

Хүдэлмэришэд. колхозникууд болон интеллигенциин шэн габьяата ажалые, республикын коммунистнуудай, Советскэ Союзай Коммунис партиин дайшалхы, найдамтай отрядай түрүү үүргые Казахстанай миллиард тодорхойлно.

Туйлагдаһан эдэ үрэ дүнгүүд соо хүдөөдэ партиин ябуулһан мүнөөнэй политика ниитэлэгдэнэ, тэрэнэй хуби бүхэнэй — мелиорациин, хими нэбтэрүүлгын, оньһожоруулгын, ажахы хоорондын ба агропромышленна хамжаанай үндэһэ һуури дээрэ үйлэдбэриие мэргэжүүлгын ба томодхолгын үүргэ ба ашаг үрые тодорхойгоор хаража болоно. Энээн тухай танай республикын тоо баримтанууд үнэмшэстэйгөөр хэлэжэ — нэ

Арбан жэлэй туршада 571 мянган гектар уһалагдадаг газар, 54 миллион гектар уһалагдадаг бэлшээри ашаглагдаа. Зүгөөр республика дотор уһалагдадаг газар мүнөөдөө бага байһаар — хахалагдадаг бүхы газарай 4 процентнь болоно, мүн тэрээн дээрэһээ абтадаг ургасашье ехэ гэжэ хэлэжэ болохогүй. Зүгөөр газар тарьялангай бүхы продукциин табанай нэгэ хубиие энэ талмай үгэнэ.

Арбадахи табан жэлдэ мелиораци хэхэ түсэб тухай ба уһалагдадаг, хатаагдаһан газар һайнаар хэрэглэхэ тухай һайн тогтоол бидэнэр һаяхан абаабди. Тэрээн дотор эмхидхэхы ба техническэ хэмжээнүүдэй хажуугаар, ямар продукци хэды шэнээн абаха тухай гэхэ гү, али тодорхой зорилго энэ программа соо заагданхай. Түсэбтэ табан жэлэн эсэстэ шанаржуулагдаһан газар дээрэ тарьялангай продукциин гурбанай нэгэ хубиие абаха зорилго табигдаа. Мүнөө манай зорилгонуудай хэмжээн иимэл даа.

Казахстанай полинууд дээрэ К-700, К-701 гэжэ хүсэ ехэтэй олон мянган тракторнууд, шэб шэнэ комбайнууд, мүнөө үе сагай бусад техникэ хүдэлнэ. Оньһожоруулгын хэмжээн саашадаашье ехэ боложо байха. Казахай үргэн дайдада элшэ хүсэ ехээр хэрэглэдэг техникэ ашаглалга хадаа хүдөө ажахын ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ гол эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн мүн.

Һүүлэй түсэбтэ хоёр табан жэлнүүдэй үедэ Казахстанда хлопок, саахарай свекло, рис болон хартаабха ургуулгада минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэлгэ 1.5 — 2,5 дахин ехэ болоо.

Теэд мүнөө дээрээ бидэнэр Казахстанда орооһо тарянай ургамалнуудай ээлдэг туйлай ехэ талмайе үтэгжүүлгэдэ хэрэгтэй минеральна үтэгжүүлгэ үгэжэ шадаагүй байһамнай гэмшэлтэй. Энэ шухала асуудалнуудай нэгэн, энээниие бидэнэр заатагүй шиидхэхэ ёһотойбди.

Газарай хүрьһые хамгаалха хэрэг илангаяа ороной зүүн ба урда районуудта онсо ехэ удха шанартай юм. Партиин Центральна Комитет һаяхан энэ асуудалаар шиидхэбэри абаа. Газарые нуралгаһаа хамгаалха техникые юһэдэхи табан жэлэйхиһээ хоёр дахин ехээр бүтээн гаргаха нэмэлтэ нөөсэ арга боломжонуудые олообди. Энэ хадаа гол шэглэлнүүдээр тодорхойлогдоһонһоо гурбанай нэгэ хубяар ехэ болоно. Энэмнай ехэ хэрэг гээшэ.

Республика дотор бүхы орон соо шэнги колхозуудай, совхозуудай үйлэдбэриин эмхидхэлэй түхэл һайжаруулагдана. Ажахы хоорондын үндэһэ һуури дээрэ мал шахан таргалуулха, бэлшээн таргалуулха предприятинууд, нэгэдэлнүүд байгуулагдана. Энэ түрүү шэнжэтэй хэмжээ ябуулганууд хүдөө ажахын бусад һалбаринуудта бүри ехээр нэбтэржэ байнхай.

Тиимэ дээрэһээ хүдөө ажахыда шэнэ ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ һайн үндэһэ һуури бодото дээрээ байгуулагдажа байна гээшэ.

Орооһо тарья бүри ехээр абалгын шухала болоһон тухай дахин хэлэхэ зуураа, нигэжэ тэмдэглэхэ хүсэлтэйб: орондомнай орооһон гээд лэ хэрэгтэй бэшэ, харин һайн шанартай, һайн сортын орооһон хэрэгтэй. Казахстанда энэ онсо шухала удха шанартай юм. Бэлэдхэгдэдэг бүхы шэниисын хахадһаа бага бэшые эгээн шанга, хатуу сортын шэниисэ болгохые эрмэлзэхэ шухала. Мүн гэршүүхэ, просо, барайгар, кукурузын орооһо бүри ехээр абаха тухай эндэ хэлэгдэнэ.

(Ургэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

КАЗАХСТАНАЙ ПАРТИЙНО-АЖАХЫН ЭДЭБХИТЭДЭЙ СУГЛААН

Сентябриин 3-да Алма Казахстанай партийноахын эдэбхитэдэй суглаан КПСС-эй XXV дын түүхэтэ шиидхэбэүүдһээ уламжалан гара республикын арадай ые хүгжөөхэ 1976 оной бэй ба социалис уялгадай дүүргэлтын ябаса асуудал суглаан дээрэ һэн хэлсэгдээ.

Зүблөөндэ хабаадагшад КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. невые үнэн зүрхэнһөө, мэ үни удаан үргэлһэн альга ташалгаар уг

Зүблөөнэй хүдэлмэридэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюро гэшүүн, Казахстанай КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Д. А. Кунаев, ахан ССР-эй Верховно Советэй Президиумэй түрүү С. Б. Ниязбеков, публикын Министрнүүдэй Совсдэй түрүүлэгшэ Б. А. Ашимов, Казахстанай КП-гэй ЦК-гай бюрогой гэшүүд, гэшүүндэ кандидадууд, партиин обкомуудай секретарьнар, облисполкомуудай түрүүлэгшэ ажахын областной управленинүүдэй начальнигууд, республикын министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэг Казахстанай компартиин ЦК-гай, Министрнүүдэй Советэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, эрдэмтэд хабаадаа.

Зүблөөе нээхэ зуураа, нүхэр Д. А. Кунаев нигэжэ хэлээ: манай партиин, гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша нүхэр Брежнев Леонид Ильичэй манай республикада ерэһэн ушар туйлай ехэ политическэ удха шанартай, республикын ажалшан бүхэндэ, бидэ бүгэдэндэ тон баяртай ушар хэрэг болоно гэжэ хэлэхэ үндэһэ баримтатай байнабди. Казахстанай бүхы ажалшад иимэ сэдьхэл доһолгомо һайн һайхан мэдэрэлээр халина, бидэнэршье иимэ мэдэрэлээр сэдьхэлээ ханажа, партийно-ажахын эдэбхитэдэй энэ суглаанда хабаадахаяа сугларһан гээшэбди.

Эдэбхитэдэй суглаан нээгдэһэн дээрэ соносхогдоно.

Казахстанай компартиин ЦК-гай бюрогой даалгабаряар суглаанай зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаһан асуудалнуудай дүүргэлтын ябаса тухай нүхэр **Д. А. Кунаев** хэлэжэ үгөө.

Нэн түрүүн республикын партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаанда хабаадагшадай үмэнэһөө, совет Казахстанай коммунистнуудай, бүхы ажалшадай үмэнэһөө бидэниие хүндэлжэ, мүнөөдэр эндэ бидэнтэй суг хамта байлсажа байһанайнь түлөө Леонид Ильич Брежневтэ халуун зүрхэнэй баяр үшөө дахин хүргэхыемни зүбшөөгыт гээд тэрэ хэлэбэ.

Казахстанай газар дээрэ Леонид Ильич Брежневэй айлшалжа ерэхэ бүри республикын ажалшад инаг дуратай, Эхэ ороноо онсо ехэ амжалтануудаар баярлуулдаг юм. Энэ хадаа манайда һайн һайхан заншал болонхой. Партийно-ажахын эдэбхитэдэй зүблөөндэ мүнөө танай, Леонид Ильич, хабаадажа байһан ушар олон юумэ хэлэжэ үгэнэ, нэн түрүүн, манай партиин ленинскэ Центральна Комитедэй, тэрэнэй Политбюрогой, Танай өөрынтнай зүгһөө онсо ехэ анхарал хандуулжа байдаг тухай хэлэжэ үгэнэ.

Казахстанай ажалшад бүхы совет хүнүүд шэнги Танда, Леонид Ильич, хизааргүй ехэ хүндэмүүшээр, инаг дуратайгаар хандадаг юм. Энээниие Та совет арадай зол жаргалай аша туһада, коммунизм байгуулгын аша туһада зорюулһан асари ехэ ажал ябуулгаараа олоһон байнат.

КПСС-эй түүхэтэ XXV съезд бүхы совет арадай үмэнэ, дэлхэйн коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй үмэнэ, түрүү үзэл бодолтой хүн түрэлтэнэй үмэнэ Танай элитэ ехэ габьяае дахинаа баталһан байна. Түрүү хүн түрэлтэндэ Танай нэрэ, Танай һайн һайхан ажал хэрэг дүтэ ба үнэтэй сэнтэй юм.

Хельсинкидэхи зүблөөнэй үрэ дүнгүүд, Европын коммунис болон хүдэлмэришэдэй партинуудай конференциин арсашагүй амжалта, совет гадаадын политикын бусад ехэ ехэ ажал ябуулганууд Танай хабаадалгатай таһаршагүй холбоотой юм. Эдэ бүгэдын уг зорилгонь бүхы дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдал байгуулха, бодото социальна дэбжэлтэ туйлаха ба үнэн зүб хэрэгые хүгжөөхэ, арадуудай хоорондохи этигэл найдабариие тогтоохо ябадал болоно.

Совет Казахстанай бүхы талын һалбаран хүгжэлтэ Танай, Леонид Ильич, нэрэтэй нягта холбоотой юм гэжэ бидэнэр омогорхон тэмдэглэнэбди.

Саашань КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдэй, түсэбүүдэй ба республикын ажалшадай 1976 оной социалис уялгануудай дүүргэлтэ тухай нүхэр Д. А. Кунаев хэлэнэ. Казахстанай партийна организациин хүтэлбэри доро республикын ажалшад урдаа табиһан зорилгонуудаа амжалтатайгаар дүүргэнэ. Республикын 19 областиин ажалай найма һарын дүнгүүд энээн тухай хэлэнэ. Шэрэм хайлуулха, шулуу нүүрһэ ба нефть абаха, минеральна үтэгжүүлгэ гаргаха, электрын элшэ хүсэ абаха түсэбүүдэй дүүргэлтэ тухай, ажалшадай ажаһуудал болон соёл культурын эрхэ байдал һайжаруулха тухай элидхэлшэ хөөрэжэ үгөө.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар продукци үйлэдбэрилгын ургалта туйлагдана, үйлэдбэриин техническэ хэмжээн дээшэлнэ, олон продуктнуудай шанар һайжарна.

Туйлаһан амжалтамнай маниие баярлуулна. Зүгөөр бүхы юумэн һайн гэжэ харуулха гэнэгүйбди. Шиидхэгдээгүй асуудалнуудаа бидэнэр һайнаар харанабди. байһан дутуу дундануудаа усадхахын тула бага бэшээр хүдэлхэ хэрэгтэй гэжэ ойлгонобди. Дутуу дундануудаа усадхаха зам, онол аргануудаа КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүд дотор, Танай, Леонид Ильич, зүбшөөл, заабаринууд дотор хэлэгдэнхэй. Тэдэниитнай хүтэлбэри болгон, Казахстанай компартиин ЦК республикын экономикые саашадань хүгжөөхэ талаар эрид шүүд хэмжээнүүдые абана.

Казахстанай компартиин ЦК-гай һая болоһон пленумүүд имагтал эдэ асуудалнуудта зорюулагдаа һэн.

Капитальна барилгын асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэлгэ манай шухалын шухала зорилго болоно. Промышленностиин, капитальна барилгын, транспортын, холбооной ба экономикын, эрдэм наукын. соёл культурын, бусад һалбаринуудай үмэнэ табигдаһан туйлай ехэ зорилгонууд хадаа партийна хүтэлбэриие шангадхаха, эмхидэл болон журамые һайжаруулха, министерствэнүүд болон албан зургаануудай, предприятинууд болон эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ, байһан нөөсэ арга боломжонуудые хүсэд дүүрэнээр ашаглаха, алмалтын арьбалалтын түлөө хаа хаанагүй эрид шүүд тэмсэл ябуулха эрилтэ табина.

Казахстанай хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ асуудалнууд республикын партийна организациин онсо анхарал доро байдаг юм.

Нүхэр Кунаев юһэдэхи табан жэлэй туршада энэ һалбарида туйлагдаһан амжалта тухай хөөрэжэ үгөө.

КПСС-эй ЦК-гай шиидхэбэриин ёһоор, республика дотор мал ажалые промышленна үндэһэ һуури дээрэ табиха, хүдөө ажахын үйлэдбэриие мэргэжүүлхэ, томодхохо хүдэлмэри ябуулагдана. Эдэ бүгэдэ хадаа мал ажалые һайнаар эрхилхэ арга боломжо олгожо үгэнэ.

Мүнөө республикын эгээн харюусалгатай асуудал — тарянай асуудал болоно. гээд нүхэр Д. А. Кунаев саашань хэлэнэ. Орооһо саашадаа бүри ехээр абаха зорилгын удха шанарые гүнзэгыгөөр мэдэржэ, колхоз, совхозууд хабарай тарилгые эмхитэйгээр, богони болзорой туршада үнгэргөө Энэ жэлдэ Эхэ орондоо шадаал һаа ехэ орооһо тарья тушаахын тула Казахстанай партийна, совет, профсоюзай, комсомолой, ажахын органууд, бүхы ажалшад ехээр оролдоһон байна.

Тиигэжэ гүрэндэ 16,4 миллион тонно гэхэ гү, али **миллиард пүүд** орооһо худалдаха аргатай болообди.

Тарья хуряалгые эмхитэйгээр, амжалтатайгаар үнгэргэхэ арга боломжо манда бии. Мүн КПСС-эй ЦК, Советскэ правительство, Та, Леонид Ильич, өөрөө туйлай ехэ туһа хүргөөт. Манай хүдөө ажахын ажалшад тухай саг үргэлжын анхарал оролдолго гаргажа байдагүйтнай түлөө бүхы тарияшадай үмэнэһөө Танда тон ехэ баяр хүргэнэбди.

Саашань нүхэр Д. А. Кунаев бусад һалбаринуудаар абаһан социалис уялгануудаа хэр дүүргэжэ байһан тухайгаа хөөрэжэ үгөө.

Мүнөө ерэхэ жэлэй ургасын үндэһэ һуури табиха талаар абтажа байһан хэмжээнүүд тухай элидхэлшэ мүн лэ хэлэжэ үгөө. Колхоз, совхозууд һайн шанартай үрэһэ хүрэнгэ хаана. Намарай тарилгые 1,8 миллион гектар хүрэтэр үргэдхэхэ гэһэн шиидхэбэри абтаа.

Нүхэр Кунаев үгынгөө түгэсхэлдэ нигэжэ хэлээ: шэнэ табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэһээ ондоо шухала уялга гэжэ бидэ, казахстанайхидта байхагүй. Тиихын тула республика бүхы юумээр хангагданхай — бага бэшэ дүршэлтэй болоо, хүсэн түгэс техникэтэй, һайн кадрнуудтай юм. Эдэ кадрнуудай мэргэжэл шадабариие Та, Леонид Ильич, республикын партийна организациие толгойлжо байһанһаа хойшо мэдэхэ байнат.

Казахстанай коммунистнууд, бүхы ажалшад Центральна Комитедэй, тэрэнэй Политбюрогой, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй өөрынь зүгһөө гаргагдадаг анхарал оролдолгодо ажал хэрэгээрээ харюусахаар шиидэнги байна.

* * *

Нүхэр **Л. И. Брежневтэ** үгэ үгтэнэ. Зүблөөндэ хабаадагшад КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариие нэрьемэ, үни удаан болоһон альга ташалгаар амаршална, хүл дээрээ бодоно.

ТАРЯА ХУРЯАЛГА—ПАРТИИН, АРАДАЙ УРДА БАРИХА ШАНГА ШАЛГАЛТА МҮН

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

Уһалагдадаг газар дээрэ кукуруза ургуулха тухай хэлэлтэй. Казахстанай колхоз, совхозууд хэдэн жэлэй урда тээ Узбекистанайхиһаа гектарай 10—12 центнерээр ехэ ургаса абадаг һэн. Нёдондо жэл Узбекистанда гектарай 54,2 центнер ургаса абтаа гэхэ гү, али танай республикаһаа 18 центнерээр ехэ орооһон абтаа. Энээнһээ шухала тобшолол хэхэ хэрэгтэй гэжэ һананаб. Энээние таанар заһажа шадаха байнат гэжэ этигэнэб. (Нүхэр Кунаев: «Энээние заһажа болохо»).

Бидэнэр юумые зүбөөр харадаг гээшэбди, ойлгонобди: сагай уларилай муу байдалһаа манай хүдөө ажахын багаар хохидохын тула ехэ ба орёо хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй. Хүдөөдэ капиталь һомололгын, техникэ, үтэгжүүлгэ болон бусад эд хэрэгсэлнүүдэй ехээр үгтэхэ бүри тэдэнние ашагтайгаар хэрэглэхын түлөө, тэдэнэй ехэ үрэ дүнгүүдые туйлахын түлөө хаа хаанагүй тэмсэхэ зорилго бүри шангаар табигдана.

Гүрэнэй үгэдэг эд зөөри, материальна нөөсэнүүд колхоз, совхоз бүхэндэ, район, область бүхэндэ шадаал һаа, һайнаар ашаглагдажа байха тухай партийна организацинууд хүсэл оролдолгоёо шангадхаха зэргэтэй.

Казахстанай колхоз, совхозуудта һүүлэй арбан жэлэй туршада ажалай зэбсэг түхеэрэлгэнүүд 2,2 дахин ехэ болоо гэһэн мэдээ намда үгөө. Теэд энэл үедэ ажалай бүтээсэ удаанаар дээшэлнэ. Энэ ушар бодото шалтагаантай байгаа гэжэ мэдэнэбди. Зүгөөр бүхы юумые гансал энээгээр тайлбарилжа болохогүй. Энэ асуудалые нарин нягтаар шэнжэлхэ хэрэгтэй, газар тариалангай органуудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ, партийна организацинуудай хиналта ба нүлөөе шангадхаха хэрэгтэй.

Шанга алмалта хэхэ, гамнаха, машина бүхэнэй, шанаржуулагдаһан газарай гектар бүхэнэй, үтэгжүүлгын тонно бүхэнэй, ехэ ашаг үрые хангалга гээшэ хүдөө ажахые амжалтатайгаар хүгжөөхэ шухалын шухала эрхэ нүхэсэл болоно. Нүхэдүүд, эдэ бүгэдэ хадаа гүнзэгы партийна зорилго мүн.

Механизаторнуудай, бусад олон мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэдэй дутаха ябадал Казахстанда шанга асуудал болонхой. Колхоз, совхозуудые тракторнуудаар, комбайнуудаар, ашаанай автомобильнуудаар, орёо түхеэрэлгэнүүдээр хангалга иимэ мэргэжэлтэй кадрнуудые бэлдэлгэһээ түргөөр ябана.

Жэшээлхэдэ, һүүлэй табан жэлэй туршада тракторнуудаар хангалга 20 процент, комбайнуудаар — 1,5 дахин, ашаанай автомашинануудаар — 2 шахуу дахин ехэ болоо, харин тиихэдэнь трактористнуудай, комбайнернуудай, шофёрнуудай тоо оройдоол 14 процентээр олошороо. Машинно-тракторна паркые нэгэ халаанда хүдэлгэхэ механизаторнуудгүй колхоз, совхозууд бии. Эдэ бүгэдэ хадаа республикада, бүхы орондо ехэ гарзатай болоно.

Тиимэ дээрэһээ би ингэжэ дахин дахин дабтаха байнаб: механизаторай кадрнуудые бэлдхэхэ, тиихэдэ гол шухала юумэн гэхэдэ, хүдөөдэ тэдэние һуурижуулха гээшэ партийна, совет, ажахын, профсоюзай организацинуудай ажал ябуулгын шухала һалбари болоно. Хүбүүд, басагадые мүнөөнэй үе сагай техникэ дээрэ хүдэлхөөр хабаадуулхын тула комсомол ехэ юумэ хэхэ ёһотой.

Минии тогтохо гэһэн үшөө нэгэ асуудал гэхэдэ, республикада мал ажалые бүри түргөөр хүгжөөхэ хэрэг болоно. Энэ талаар һайн дабшаса үгы гэжэ хэлэхын аргагүй. Тиимэ дабшаса бии, горитойхон дабшаса бии. Жэшээлхэдэ, һүүлэй табан жэлэй туршада жэл бүри мяха абалга 21 процентээр ургаа.

Зүгөөр мал ажалай асуудалые бүри гүнзэгыгөөр хаража үзэхэ хэрэгтэй гээшэ ха. Нэн түрүүн энэ һалбариин тогтууригүй хүгжэлтые, тоо толгойн ба ашаг шэмын доошолхо ябадалые гэхэ гү, али мал ажалые хуушанай ёһоор эрхилэлгэдэ хабаатай асуудалнуудые би хараадаа абанаб.

Мал ажалай тэжээлэй баазын үндэһэ һуури мүнөө болотор бага ургасатай бэлшээри, сабшалан байһан зандаа. Тиимэ талмай дээрэһээ гектарай 3—1 центнер үбһэн абтадаг байна. Хэрбээ саашадаа иимэ байдалай үлэхэ болоо һаа, республикын мал ажал энэл зангаараа үлэхэ болоно. Тэрэниие хүгжөөхэнь бэрхэтэй болохо байна.

Сабшалан, бэлшээринүүдые һайжаруулха хэрэгые һайнаар, гүнзэгыгөөр эрхилхэ, Иртыш мүрэнэй ба бусад гол горхонуудай нуга газарые ашаглаха, уһалагдадаг сабшалангуудай талмайе үргэдхэхэ шухала. Тобшолон хэлэхэдэ, бодото дээрээ һайжаруулагдаһан, шанаржуулагдаһан сабшалан ба бэлшээринүүдые байгуулха шухала.

Бэлшээриие уһалхын, уһаар хангахын ехэ нөөсэ газар дорохи уһан болоно. Эрдэмтэдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, гансахан шэнжэлэгдэһэн нөөсын уһаар Казахстанай хүдөө ажахын 5 миллионһоо бага бэшэ гектар газарые уһалха, 150 миллион шахуу гектар газарые уһаар хангаха арга олгохо байна. Газар дорохи уһые хэрэглэхэ ехэ арга боломжо тухай үгэнүүдһээ бодото хэрэгтэ орохо, тодорхой зорилготой программа зохёохо, энэ шухалын шухала асуудалые шиидхэхэ һайн бодото үндэһэ һуури табиха саг срээ гээшэ ха.

Үнэ сэн багатай хээрын сабшалан болон бэлшээриие үндэһөөрнь һайжаруулха хэмжээнүүдые абахаһаа гадна, поли дээрэ тэжээл ургуулха хэрэгые гуримшуулха шухала болоод байна.

Олон жэлэй ба нэгэ жэлэй ногоонуудаар эзэлэгдэдэг танай пашниин тэрэ 20 процент газар дээрэ гектарай 8—10 центнер бэшэ, харин ядахын сагта 2—3 дахин ехэ үбһэ абаха тухай эндэ хэлэгдэнэ. Тиигээл һаа, тэдэ ногоонуудые пашни дээрэ тарилга бэеэ харюулха байна.

Белково тэжээл тухай асуудал тушаа хоёр үгэ. Тэрэниие шиидхэхэ арга олон лэдоо юм. Танай эрхэ байдалда люцерные ургуулха хэрэг ехэ удха шанартай байна. Мүн соя ургамалые ургуулха хэрэгтэ анхаралаа хандуулха шухала.

Алма-Атын, Талды-Курганска областьнуудай түрүү ажахынууд гектарай 20 центнер, мүн бүришье ехэ ургаса абадаг юм гэжэ намда хэлээ. Барайгар тухай асуудалые шиидхэһэн шэнги, соя ургамалые ургуулха асуудалые тиимэ гүнзэгыгөөр, зориг түгэлдэрөөр шиидхэхэ хэрэгтэй болоод байна.

Казахстанай мал ажалай асуудал тушаа хэлэхэ зүүраа. Мяханай мал үсхэхэ һалбариие анхарангүй гаража болохогүй. Дүшөөд онуудай багта республика дотор сагаан толгойтой казах үүлтэрэй эрхим һайн мал бии болгогдоо һэн. Танайда мүнөө, бүхы малайтнай хахадынь шахуу мяхалиг шэглэлтэй мал болоно. Һайн үүлтэрэй, мяханай шэглэлтэй олон ажахынууд, фермэнүүд бии. Энэ ехэ нөөсэ мүн.

Энэ һалбарида олон совхозууд һайн үрэ дүнгүүдые туйладаг юм гэжэ намда мэдээсээ. Бэлшээри дээрэ мал бэлшээн таргалуулха ба тусхай мэргэжүүлэгдэһэн предприятинууд болон фермэнүүдтэ залуу малые түргөөр шахан таргалуулха ябадалые зүбөөр таарулдуулжа, тэдэнэр тус бүриин дунда зэргээр 450—500 килограмм ба бүришье ехэ шэгнүүртэй мал тушаажа, ехэ олзо доход абана.

Теэд энэ һалбариие хүгжөөхэ нөөсэ арга боломжонууд хүсэдөөр үшөөл хэрэглэгдэнэгүй. Нүхэдүүд, мяханай шэглэлтэй мал үсхэбэрилгые саашадань ашаг ехэтэйгээр хүгжөөхэ хэрэгтэ анхаралаа бүри ехээр хандуулха шухала. Энэ хадаа мүн бусадшье республиканууд хабаатай. Энэ табан жэлэй туршада эбэртэ бодо малые тэжээхэ, шахан таргалуулха хэрэгые промышленна үндэһэ һуури дээрэ табижа дүүргэхэ шухала. Тиихын тула ажахы хоорондын хамжаанай үндэһэ һуури дээрэ үйлэдбэреэ мэргэжүүлхэ, томодхохо ехэ арга боломжонуудые хэрэглэхэ шухала.

Тэжээлэй һайн нөөсэ байгуулхын тула, тиимэл харалһанһаа бүри ехэ мяха, һү, нооһо, үндэгэ абахын тула танайда мүнөө жэлэй эрхэ байдал һайн байна. Республика дотор нёдондо жэлэйхиһээ 3.5 миллион тонно ехэ бүдүүн тэжээл бэлдэгдээ. Кустанайска, Целиноградска, Чемкентскэ, Кокчетавска областьнуудай ажалшадай туйлалтануудые би онсо тэмдэглэхэ хүсэлэнтэйб. Тэдэнэр мүнөө жэл малай фермэнүүдые 1.5—2 жэлэй тэжээлэй нөөсөөр хангаха зорилго табяад, амжалтатайгаар дүүргэжэ байна.

Энэ хадаа, нүхэдүүд, ниитэ гүрэнэй ехэ хэрэг болоно. Хэрбээ орон дотороо хаа хаанагүй бүдүүн ба шэмэтэ тэжээлэй 20—25 процент нөөсэ тэжээлтэйгээр ондо орожо байгаа һаамнай мал ажалнай бата найдамтайгаар хүгжэхэ байгаа. Тэрэниие хохидолһоо абарха аргатай байха байгаабди. Юуб гэхэдэ, зарим жэлнүүдтэ байгаалиин ган гасуур мал ажалда ехэ кохидол үзүүлнэ, энэнь хүн зониие мяхаар, һүөөр болон бусад продуктнуудаар хангалгада нүлөө үзүүлнэ.

Тэрэшэлэн хартаабха, овощ ургуулха талаар республикын гээгдэлые түргөөр дабаха, саад болон виноград саашадань хүгжөөхые оролдохо шухала. Тиихын тула эрхэ нүхэсэл бии, тэрэниие дүүрэн хэрэглэхэ шухала. Танай промышленна түбүүдэй ажалшад гансал баярые танда хүргэхэ

Хойто жэлэй үндэр ургасын һайн үндэһэ һуури байгуулха тээшэ тон шухала.

Энээнтэй дашарамдуулан, намарай тарян тухай асуудалда тогтохо хүсэлтэйб. Энэ асуудал гансашье танай республикада бэшэ, харин ороной олон районуудта хабаатай юм.

Һаяхан Центральна Комитедэй тогтоол абтагдаа гэжэ мэдэнэт. Тэрэнэй удхань гэхэдэ, намарай шэнжэлхэ, хара тарянай тарилгын талмайе үргэдхэхэ ябадал болоно.

Хабартаа зарим тарилгынь хабарайхяар һэлгэдэг байхадамнайшье, намарай тарилга болбол бүхы бусад тарилгые ургасынгаашье талаар, ороохононгоо шанаршье талаар булиаг байна. Хүдөө ажахын түлөө харюусадаг нютагай нүхэдүүд энэ зорилгын шухала ба ехэ удха шанартай байһые ойлгохо бэзэ гэжэ һананаб.

Гэхэ зуура, намарай тарилгые ехэ болгохо тухай шиидхэбэри абахадаа, энэ хэмжээе ээлжээтэ кампани гэжэ Центральна Комитет тоолоногүй гэжэ таниие һэргылхэ байнаб. Эндэ, бүхы бусад юумэндэ шэнги бодомжотой, нарин нягта бэлэдхэл хэрэгтэй, район бүхэнэй, жэл бүхэнэй онсо илгаае, эрхэ байдалые хараада абаха шухала. Тэрэшэлэн байгуулагдаһан севооборотуудай дуримые, арга боломжонуудые хараада абаха хэрэгтэй. Гадна, энэ жэлэй ургаса хуряалгада һаад хэхэ юумэн тохёолдохо ёһогүй.

Нютагуудта энэ шиидхэбэриие дүүргэхэ хэрэгтэ партийна, совет, ажахын органууд, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд иимээр лэ хандаха бэзэ гэжэ найданаб.

Ерэхэ жэлэй ургасада саг соонь, һайн шанартайгаар намарай паар хахалха, эрхим һайн үрэһэ хааха ябадал мүн лэ шухала удха шанартай. Гэхэ зуура, олон ажахынууд энэ талаар гээгдэнэ, тиигэжэ хабарай тарилга үнгэргэлгэдэ тодорхой бэрхэшээлнүүдые ушаруулна, ехэ ургасын арга боломжые багадуулна.

Нүхэдүүд! Бидэнэр түрүүшынхеэ уулзажа байна бэшэбди. Республикын ажахые хүгжөөхэ шухалын шухала асуудалнуудые бидэнэр түрүүшынхиеэ зүбшэн хэлсэжэ байна бэшэбди. Сугтаа гаргаһан дурадхалнууд болон тобшололнууднай бодото дээрээ хэр дүүргэгдэжэ байнаб гэжэ тогтохо дуран хүрэнэ.

Сагай ерэхэдэ, гектарай 20 центнер тарян Казахстанда юрын нормо болохо гэжэ 1973 оной августда бидэнэр хэлсээ һэмди гэжэ һануулһуу. Энээнэй түлөө тэмсэхэ хэрэгтэй гэжэ дахин һануулха дуран хүрэнэ.

Энэ зорилгын шухала байһые дахин онсолон тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Совхозуудай, колхозуудай материально-техническэ үндэһэ һуури энэ зорилгые шиидхэлгэ тээшэ бүри түргөөр дабшаха арга боломжо олгоно.

Гэхэ зуура, хэдэ хэдэн ажахынуудта газар тариалан эрхилхэ һайн культурын түлөө, үндэр ургасын түлөө тэмсэл ёһотоор ябуулагданагүй.

Тэрэшэлэн гурбан жэлэй саада тээ хониной тоо толгойе адагынь 50 миллиондо хүргэхэ гэжэ бидэнэр хэлсээ һэмди гэжэ һануулһуу. Нёдондо жэлэй сагай уларилай муу байһан дээрэһээ тохёолдоһон бэрхэшээлнүүд хараалагдаһан хэмжээнүүдые бэелүүлгые хойшо татаа гэжэ би ойлгоноб. Зүгөөр иимэшье эрхэ байдалда ехэ юумэ хэжэ болохо байгаа. Гэхэ зуура манай союзна органууд танда шухала туһаламжа үзүүлхэ ёһотой.

Минии дурдаһан алишье ушарта бодото шалтагаануудые оложо болохо. Теэд энээнһээ хэндэшье хүнгэн болохогүй. Бидэнэр коммунистнууд байһан тула даа эдэбхитэй, зориг түгэлдэр ажал ябуулгаараа, оролдосо ехэтэй ажалаараа ушарһан бэрхэшээлнүүдые дабажа, хараалһан түсэбөө дүүргэхэ зэргэтэйбди. Партиин XXV съезд энэ асуудалые ингэжэл табяа, тиимэһээ бидэнэршье ехэшье, багашье юумэндэ иимээр лэ хандаха ёһотойбди.

Ургасын хуби заяан, мүн ороной экономическа хүгжэлтэ бүхыдөө эсэсэй эсэстэ олон миллион олониитын ажалай эдэбхиһээ, бүхы коммунистнуудай, бүхы партиин ажалһаа дулдыдаха юм гэжэ, нүхэдүүд, би үгынгөө түгэсхэлдэ онсолон тэмдэглэхые хүсэнэб. Съездын шиидхэбэринүүдые парти, бүхы арад халуун сэдьхэлээрээ дэмжээд, тэдэниие бэелүүлхын түлөө эдэбхитэйгээр оролсоо. Энэ баримта хадаа туйлай ехээр сэдьхэлээ ханаха баримта олгоно.

Партийна организаци бүхэн, ажалшадай коллектив бүхэн, совет хүн бүхэн манай ниитын хэрэг — съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ хубитаяа оруулхые эрмэлзэнэ. Энэнь патриотическа олон үүсхэлнүүдээр, түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө үргэнөөр дэлгэрһэн социалис мүрысөөгөөр тодорхойлогдоно. Энэ хүдэлөөн, үнэхөөрөө, бүгэдэ арадай шэнжэтэй болонхой. Бүхы республикануудта, хизаарнуудта, областьнуудта, предприятинуудта, колхозуудта, совхозуудта лис үндэр уялгануу хай. Угтамжын тү зохёохын түлөө үнэхөөрөө олонии жэ абаа.

Богонёор хэлэбэл съездын революцион хёон байгуулхы үзэл суртал парти арадай үдэр бүри гээр хүгжөөгдэнэ гэ эшэ баримтатайгаар болоно. Олон ниитэ зоной зүгһөө доод, һайшаагдаад тэрэ үзэл сурта ехээр материальна лоно, манай бүхы х түргэдхэдэг түгэс лоно.

Партийна органи дай уялга гэбэл, тэ хы эмхидхэлэй, пол хүдэлмэриин гол гэбэл, совет хүнүү лай эдэбхиин сааш галтые хангалга, шухала экономическ далнуудые шиидхэл дэнэй эдэбхитэй тые бүри ехэ болгохо лые хангалга болоно.

Энэ хадаа мүн К най партийна орган хүсэд дүүрэнээр юм. Республика бол һо тарягаа һайнаар жа, түсэбтэ таба түрүүшын жэлые, XXV съездын шии нүүдые дүүргэхэ та най хүдэлмэриин тү жэлые амжалтатайга гэсхэхэ бэзэ гэжэ байһанаа үшөө хыемни зүбшөөгыт.

* * *

Үгээ түгэсхэхэдээ дэтэ нүхэдүүд, ажал нэ ехэ амжалтануудые лахыетнай, ажаб зол жаргалтай, ябахыетнай бүхы һээ хүсэхыемни зүбш

Нүхэр Л. И. Бре үгэ ехэ анхаралтайгаар нагдаа, олон дахин удаан үргэлжэлһэн шалгаар угтагдаа. Т түгэсхэлэй үгэнүүды лаанда хабаадагшад рээ бодожо угтаа, аль шаа.

Зүблөөн дээрэ К най компартиин хэд обкомуудай нэгэдхи тарьнар үгэ хэлээ.

(ТАС

КАЗАХСТАНАЙ ПАРТИЙНО-АЖАХЫН ЭДЭБХИТЭДЭЙ СУГЛАА

Казахстанай Компартиин Кустанайска обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **А. М. Бородин**, партиин Кокчетавска обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Е. Н. Ауельбек**, партиин Целиноградска обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Н. Е. Кручина**, партиин Хойто-Казахстанай обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **В. П. Демиденко**, партиин Тургайска обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **С. Кусаинов**, партиин Алма-Атын обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **А. Аскаров**, партиин Карагандагай обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **В. К. Акулинцев**, партиин Джамбулска обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Х. Ш. Бектурганов** гэгшэд эдэбхитэдэй суглаан дээрэ үгэ хэлээ.

Нүхэр **Д. А. Кунаев** партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаанай түгэсхэлдэ ингэжэ хэлэбэ: Леонид Ильич хэлэһэн үгые, иигэ Эхэ оронойнгоо саашадаа һалбаран мандахын тула халуун оролдолгоор нэбтэрһэн, тоосһонор үгые бидэнэр бултадаа тон анхаралтайгаар шагнаабди. Манай партиин XXV съездын хараалһан агууехэ зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула КПСС-эй Центральна Комитедэй, ЦК-гай Политбюрогой эсэшэ сусашагүй ажал ябуулга энэ үгэ дотор баримта түгэсөөр, үнэншэмэ тодоор дурдагдаа. Энэнь мүнөө жэлэй, бүхы арбадахи табан жэлэй түсэбүүд болон уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэхэ зорилгоор ажалшадые элсүүлхын тула республикын партийна организацинн ябуулдаг политическэ ба эмхидхэлэй бүхы хүдэлмэри улам һайжаруулха хэрэгтэ шухала удха шанартай байна.

Хүндэтэ Леонид Ильич. Танай табиһан ехэ зорилгонууд, Танай зүбшэлнүүд бидэнэй ажал ябуулгын дайшалхы программа болоно.

Промышленна ба хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг үрые улам дээшэлүүлхэ, шанарай талыень һайжаруулха хүдэлмэреэ улам шангадхаха шухала гэһэн Танай зүб ажаглалтануудые ехэтэ һайшаан абанабди. Республикын партийна организаци эдэниие бодото ажал ябуулгадаа сүм хараада абаха байна.

Казахстанай шэнэ миллиардын түлөө тэмсэлэй түлэг дундаа ябажа байхадань, Казахстанда Танай, хүндэтэ Леонид Ильич, мүнөө ерэһэн ушар бидэ бүгэдын зориг бадаргана, Танай табиһан зорилгонуудые дүүргэхэ гэһэн шиидхэбэри, урма баяр үүсхэнэ гэжэ эндэ сугларагшадай удаан альга ташалган доро нүхэр Д. А. Кунаев мэдүүлбэ.

Казахстанда КПСС-эй Центральна Комитедэй, тэрэнэй Генеральна секретариин үзүүлһэн ехэ этигэл найдабариин ашые харюулхын тула шухала бүхы юумэ республикын ажалшад хэхэ байха гэжэ олон үндэһэ яһатантай Совет Казахстанай коммунистнуудай, бүхы ажалшадай үмэнэһөө нүхэд Д. А. Кунаев найдуулаа. Удаа тээнь нүхэр **Л. И. Брежнев** үгэ хэлэбэ.

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Оэһэдынгөө хүдэлмэри тухай, амжалтанууд тухай, ушардаг бэрхэшээлнүүд тухай, урдаа табиһан ехэ зорилгонууд тухайдаа, манай партиин Центральна Комитедэй зүгһөө, Советскэ правительствын зүгһөө, манай ажахын эмхинүүдһээ, республикын хүтэлбэрилэгшэдһөө абадаг туһаламжа тухайдаа эндэ үгэ хэлэһэн нүхэдэй хөөрэһэнэйнь түлөө, үнэн зүрхэнэй, халуун баяр баясхалан хүргэхые хүсэнэб.

Таанадай үгэнүүдые шагнахадаа, манай ажабайдалай бүхы удха болон сохидолые — газарай ямар хаба шадалтай байһые, заводто юунэй хэгдэжэ байһые дахинаа гүн гүнзэгыгөөр мэдэрбэб. Эндэ партийна дайшалхы хүдэлмэриин ябуулагдажа байһые бодото дээрэнь харабаб. Энээнэй түлөө таанадта үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэнэб.

Нүхэр Л. И. Брежневэй түгэсхэлэй үгэнүүд нэрьсмэ, удаан альга ташалгаар угтагдаа. «Ленинскэ Центральна Комитет мандаха болтогой!», «Ура!» гэһэн үгэнүүд зал дотор зэдэлнэ.

Республикын партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаанай нэгэ һаналтайгаар баталан абаһан тогтоол дотор ингэжэ хэлэгдэнэ: республикын хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад болон интеллигенци КПСС-эй ЦК-гай, тэрэнэй Политбюрогой, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй ленинскэ дотоодын ба гадаадын политикые, бодото ажал ябуулгые бүхы совет арадтал адли нэгэ һаналтайгаар дэмжэнэ, ехэтэ һайшаана. Арад зоной энхэ, амгалан байдал бэхижүүлгын хэрэгтэ үнэн сэхээр алба хэлгын, коммунизмын илалтын түлөө лэй жэшээ мүн гэжэ нние тоолоно.

Ургасаяа эмхитэй наар, богонихон соо, гээлтэ хорслогүй хуряажа абаха. Эхэ ор гоо амбаарта нэгэ ми 100 миллион пүүдһэ бэшэ Казахстанай хаахын тула ажахы бү дотоодын нөөсые, арга ломжонуудые хүсэд хэрэглэхэ гээшэ хүдөө ын үйлэдбэриин тала публикын коммунистну бүхы ажалшадай шии шухалын шухала болоно гэжэ тогтоол тусхайлан тэмдэглэнэ.

ТАСС

Хотын промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэд тарыа хуряалгын халуун хаһын үедэ хүдөөгэй ажалшадта бага бэшэ туһаламжа үзүүлжэ байдаг. Илангаяа автомашинын жолоошод алтан шаргал таряа шэрэхэ хэрэгтэ нилээд ехэ үүргэ дүүргэнэ.

Улаан-Үдын 1-дэхи ГАП-ай хорёод жолоошод Мухар-Шэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхоздо хүдэлжэ байна. Тэдэнэр таряа хуряалга, силос даралга дээрэ һайнаар ажаллана, халаанайнгаа даабари холо үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүү жолоошодой нэгэн Леонид Ефимович Серявин.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ҺУРАГШАД ХУБИТАЯА ОРУУЛНА

Эгээн түрүүн Халбантан гэжэ сабшалан дээрэ түрүүшын мүр гаргажа, Хуурай һубагай үбһэшэдэй звено Түнхэнэй аймагай «Восточные Саяны» колхоздо үбһэ хуряалга эхилһэн юм. Тиигэжэ түрүүшын юһэн үдэрэй туршада трактораи 38 шарга дээрэ хамта 649 центнер һайн шанартай үбһэн сомтдожо тушаагдаһан байгаа.

Үбһэ хуряалгын халуун хаһада 5—9 классуудай һурагшадһаа бүридэһэн Толтойн дунда һургуулиин үйлэдбэриин бригада жэл бүри үбһэ тэжээл элбэгээр бэлдхэжэ, түрэл ажахынгаа малшадта ехэ туһа хүргэдэг юм. Мүнөөшье жэл һурагшад Ю. Улахаев, В. Молонов, В. Бахшиханова, Т. Таряшинова, Д. Хоборков, Д. Замбалов, Ю. Зарбактаев гэгшэд оролдосотой ажалаараа үетэн соогоо шалгараа.

Мүн үнинэй механизатор, коммунист Д. А. Фролов Валера хүбүүнтэйгээ ДТ-25 түхэлэй багахан тракторта үбһэ сабшаха түхеэрэлгэ холбожо, халаанайнгаа нормо үдэр бүри 100—110 процент дүүргэнэ. Тэдэнэй хажуугаар һубарилдан ябаһан морин гурбан косилка шэмэтэй ногоо тэгшээр хирган, нэгэ жэгдэ таршагаалдана. Энэ машинистнууд Д. Петухов, Д. Манзаев, С. Гыргешкинов гурбан ээлжээтэ үдэрэйнгөө нормо үлүүлжэ ябана гээшэ.

Энэ жэл колхоздоо тракторта шагтагалагдаһан тармуур түрүүшынхиеэ хүдэлгэжэ, хэдэн олон гар тармууршадые һэлгэһэн механизатор В. Д. Ягдуев Т-40 түхэлэй трактораараа шуумар түргэнөөр гүйлгэжэ, хараһаар байтар ута баалнуудые жэрылгэжэрхинэ.

Ажахыда үбһөө тракторай шарганууд дээрэ һүрилжэ, намартаа малай фермэнүүдтэ абаашадаг болоһоор гурбан жэл боложо байна. Мүнөөшье МТЗ-5 ба МТЗ-50 түхэлэй тракторнуудые жолоодоһон Д. Харанохоев С. Хоборков хоёр нюруулагдахаар дүтэлжэ байһан һуритэй шарга бухалнуудаи хажуугаар аалиханаар ябуулхадань, асашад хойно хойноһоонь бухалнуудые һури нюруулагшадта үргэжэ үгэнэ.

Һаянай тогтоһон хэдэн наратай үдэрнүүдэй туршада Хойморой сельпогой, Толтойн сомоной Советэй, овощ ургуулдаг комбинадай, почтын ба бэшэшье эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд эмхитэйгээр үбһэ хуряалгада хабаадалсажа, ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Гадна Толтойн дунда һургуулиин багшанар Р-Д. Лобанов, М. Б. Комяков, С. Т. Цыбикова, С. Б. Манзаева болон бусад үнэн зүрхэнһөө түрэл колхоздоо туһалһан юм.

Эсэстэнь, Хуурай һубагай үбһэшэдэй звеное даагша, олон жэл тарян ажалда хүдэлжэ байһан Енэни Майдарханов ажахынгаа адууһа малда үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ уялгаяа холо үлүүлхэбди гэжэ найдуулһан байна.

Б. БИРБАЕВ.

ХОНИД ХЭР ШАХАГДАНАБ?

ОНШЫЕНЬ ОЛОБОЛ—ОЛЗОТОЙ

Илангаяа зун-намарай үедэ хонидые тусхай байрада байлгажа, һайнаар шахан таргалуулха гээшэ эрхим шанартай мяха элбэгээр абаха, гүрэндэ худалдаха, хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг үрэ ехэтэй болгохо шухала арга замуудай нэгэн болоно.

Һүүлэй хоёр жэлэй туршада хонидые шахан таргалуулха талаар республикын зарим ажахынууд һайн дүй дүршэлтэй болонхой. Жэшээнь, нёдондо колхоз, совхозуудта намарай үедэ 102 мянган хонин шахан таргалуулагдажа, тэдэнэй 96,4 мянганиинь тус тустаа 37 килограмм шэгнүүртэйгээр гүрэндэ худалдагдаа. Шэгнүүр ехэтэй, тарган хонидые мяханда тушааһанай ашаар ажахынууд хамтадаа 828 мянган түхэригэй сэбэр ашаг олзо оруулаа һэн.

Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхоз хонидые шахан таргалуулха талаар һайн үрэ дүн туйлана. Байгша ондо энэ хүдэлмэриин ямараар эмхидхэгдэһэн тухай хөөрэжэ үгэхыень ажахын ахамад зоотехник А. С. СМОЛНИДО манай корреспондент хандаа.

— Ороной түрүү ажахынуудай дүй дүршэлые шэнжэлжэ үзөөд, урзанда жэлһээ эхилжэ, нэгэ газарта олон хонидые байлгаад, промышленна аргаар шахан таргалуулдаг болохо гэжэ шиидээ һэмди. Тиигээд түрүүн ехэ байра түхеэрээбди, хонидой хүйтэндэ, һалхи, бороодо, халуундашье ороод байхаар сарай баригдаа, тэдэнэй эдеэлхэ олон таһалгатай хорёонууд түхеэрэгдээ. Түрүүшын жэлдэ тэндээ 1300 хонин байлгажа шахаад, нёдондо тэдэнэйнгээ тооё 2200 толгойдо хүргөөбди. Мүнөө шахалгымнай талмайда 3 мянга шахуу хонин байлгагдана.

Эдэ хонидые табан хүнһөө бүридэһэн звено харууһална. Тэдэнэй ахалагшаар Савелий Иванович Паргачевский табигданхай. Тэдэнэр үбһэ тэжээл зөөхэ тэргэтэй МТЗ-50 түхэлэй трактортай. Хээрын ногоо, таримал ургамал сабшаха, хэршэхэ КИР-1.5 түхэлэй агрегат үгтэнхэй. Тусхай газар заалгажа абаад, хэрэгтэй сагтань үбһэ ногоо өөһэдөө сабшажа зөөжэ, хонидтоо эдюулдэг юм.

— Александр Степанович, шахамал хониднай ямар рационоор эдеэлүүлэгдэнэб, шэгнүүрээ хэр нэмээнэб? Эндэһээ абтаһан мяхан хэр гаргашатай болоноб?

— Нэн түрүүн үбһэ тэжээлыень зүбөөр таарулан тэнсүүлжэ эдюулхэ гээшэ гол шухала. Хэрбээ талха таряа ехээр эдеэд байбал, хонид түргэн таргалха юм аа даа. Теэд мяханайнь өөрын үнэ сэн ехэ болошохо бшуу. Манайда шахамал хонидой тэжээлэй рациондо 50 процентнь үбһэн, 30 процент һолоомон, 20 процент таряа талханай зүйл ородог. Зун-намарай сагта ногоо, зеленко сабшажа, ехээр эдюулнэбди. Бүхы тэжээлыень урид хэршээд, үйрүүлээд худхажа, кормушкада хээд эдюулнэбди. Жэшээнь, мүнөө үедэ хонин бүридэ үдэрэй 300 грамм талха, үбһэ һолоомотой худхажа үгөөд, ногоон тэжээл дуран соонь эдюулнэбди. Байра соонь уһан саг үргэлжэ байдаг.

Ингэжэ шахахадамнай нёдондо гүрэндэ худалдагдаха хонин бүхэн шэгнүүрээ сүүдхын дунда зэргээр 146 граммаар нэмээһэн байгаа. Эгээл 50 хоног соо шахагдаад байхадаа, хонин бүхэн дунда зэргээр 40,3 килограмм шэгнүүртэй болгогдожо, мяханда тушаагдаа һэн. Бүхы хонидой налад процентнь эрхим тарган гэжэ сэгнэгдээ.

Энээнэйл ашаар колхоз һүүлэй жэлнүүдтэ хонинсой мяха гүрэндэ худалдалгаһа хоёр дахин ехэ болгожо, нёдондо 990 центнер хониной эрхим тарган мяха Эхэ орондоо үгөө. Тиигэжэ гансахан мяха худалдалгаһаа 31,8 мянган түхэригэй сэбэр ашаг олзо оруулаа һэмди. Ондоогоор хэлэбэл, хонидые шахаха байра түхеэрһэнэй гаргаша (17 мянган түхэриг) түрүүшын жэлдэ хоёр дахин харюулагдаа.

Байгша ондошье энээнһээ бага бэшэ мяхан, сэбэр ашаг олзо абтаха байха. Мүнөө шахагдажа байһан 2900 гаран хониной эгээл хахадынь октябрь һарада гүрэндэ худалдагдаха юм. Июль, август һаранууд хонин бүхэн шэгнүүрээ сүүдхын 140 граммаар нэмээһэн байгаа. Сентябрь соо үшөөл ехээр нэмээхэ ёһотой. Тэжээл элбэг болохо ха юм.

— Александр Степанович, танай ажахы гансашье гүрэндэ худалдаха хонид шахадаг бэшэ, мүн ехэ хонидые, түлгэнүүдые һайнаар эдеэлүүлжэ, нооһо ехээр хайшалдаг байна. Энээн тухай хөөрэжэ үгыт.

— Жэлэй ямаршье сагта тобир тарган байһан хонид нооһо ехээр үгэдэг, түлгэнь һайн баридаг гээшэ. Отарнуудта саг үргэлжэ шалгажа хэжэ, багал муудахаа һанаһан хонидые нэн тордодогбди. Илангаяа үбэлдөө, хабартаа эхэ хонидой тэжээлэйнь рациониие зүбөөр табижа, һайнаар эдеэлүүлнэ, гол түлэб тэжээл сенаж, силос, һайхан үбһэ, талха таряа эдюулнэбди.

Тэрэнэй ашаар энэ жэлдэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 4,5 килограмм нооһо абтаад, «сагаан алта» гүрэндэ худалдаха түсэбөө холо үлүүлэн дүүргээбди. Бэрхэ хонишон В. Е. Некипелов эхэ хонин бүриһөө 5,8 килограмм нооһо хайшалан, М. Г. Плюснинэй харууһалдаг отарын түлгэ хонин бүриһөө 5 килограмм нооһо абтаа. Хонишон Ф. Г. Сегирев үсхэбэридэ табигдаһан хурьган хусануудай бүриһөө 5,8 килограмм нооһо хайшалһан байна.

Колхознай хонидһоо нооһо ехээр хайшалжа, тарган хонидые ха горитой худалдаад, жэлдэ 300 мянга үлүүтэй түхэригэй сэбэр олзо оруулаа. Энэ жэлдэшье тэрэнһээ бага бэшэ ашаг олзо абтаха байха.

БУРЯАДАЙ ФИЛИАЛАЙ БАЙГУУЛАГДАҺААР 10 ЖЭЛ БОЛОБО

ЭРДЭМ НАУКЫН ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай байгуулагдаhаар 10 жэл болобо. Ороной зүүн зүгтэхи эрдэм наукын томо түб болоhон энэ филиалай түүхэ болон эндэ ябуулагдажа байгаа хүдэлмэри тухай тобшохоноор хөөрэжэ үгэхыень Буряадай филиалай Президиумэй түрүүлэгшэ, химиин эрдэмэй доктор, профессор М. В. Мохосоевто манай газетын штатна бэшэ корреспондент Э. Уланов хандаба

Революциин урда тээ Буряадта эрдэм шэнжэлгын нэгэшье зургаан байгаагүй. Хаанта засагай гээгдэнги захa хизаарнуудай нэгэн байhан Буряад орондо социализмын түгэс илалта, эндэ эрдэм наукын гайхамшагта хүгжэлтэ хадаа наука болбол коммунис байгуулалтын hалашагүй нэгэ хуби болохо гэhэн В. И. Ленинэй холын хараатай бодолые эли тодоор гэршэлнэ.

Буряадай эрдэм наукын хүгжэлтын зарим тэды шатанууд гэхэдэ иимэ. Республикын эрдэмэй түрүүшын зургаан — Буряадай эрдэмэй комитет (Буручком) РСФСР-эй ба ДВР-эй автономито Бурят-Монголой областьнуудай соёл культурын хүдэлмэрилэгшэдэй конференци дээрэ 1922 оной нюньдэ байгуулагдаа hэн... Һүүлээрнь хэлэ, литература, түүхын институдай болон экономикын бүлэгэй бааза дээрэ Буряадай комплексно институт 1958 ондо эмхидхэгдэhэн байна. Буряадай академическэ эрдэмэй хүгжэлтэ энэ сагhаа эхилээ. Тиимэhээ Буряадта академическэ эрдэмэй мүндэлhөөр 20 жэлэй ой 1978 ондо тэмдэглэгдэхэ юм.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор Буряадай филиал байгуулагдаа бэлэй. Тэрэ үедэ естественнэ болон ниитын эрдэмэй институдуудта, экономическа шэнжэлэлгэнүүдэй ба геологиин таhагуудта гурбан зуу гаран научна хүдэлмэрилэгшэ ажалладаг байгаа.

Үнгэрhэн арбан жэлэй хугасаада ямар амжалта, үрэ дүнгүүд туйлагдааб гэhэн асуудал мүн баhа hонирхолтой.

Эдэ жэлнүүдэй туршада зарим эрдэмэй талаар горитой юумэн хэгдээ. Үшөө 1969 ондо «Правда» газетэдэ хатуу бодосой физикын, мүн полимернүүдтэ хабаатаи асуудалнуудаар Буряадай эрдэмтэдэй туйлалтанууд тухай бэшэгдэhэн юм. Мүнөө республикадамнай академическэ эрдэм олон hалбаритай болонхой. Буряадай эрдэмтэд А. Изынеевэй, В Найдаковой, П. Хаптаевай, А. Улановай, Е. Залкиндын, Ц. Цыдендамбаевай, Ч. Цыдыповэй, Ф. Кренделевэй, В. Рассадинай, П. Коноваловай болон бусадай хүдэлмэринүүд үргэн ниитын дунда мэдээжэ болонхой. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй наука болон техникын Гүрэнэй комитедэй даабаряар арадай ажахыда ехэ удха шанартай 20 гаран темээр шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүд юhэдэхи табан жэлэй туршада хэгдэhэн байна.

Филиалай бүридэлдэ геологиин институт нээгдээ, электронно-тоолон тодорхойлолгын онъhон түхеэрэлгэ ашаглалгада тушаагдаа. Энээнэй ашаар эрдэмтэднай математикын али бүхы орёо аргануудые шэнжэлэлгэнүүдтэ хэрэглэдэг болоо.

Буряадай эрдэмтэд арадай ажахытай хэр зэргэ холбоотойб гэхэдэ, иимэ байна.

Манай шэнжэлэлгэнүүд арадай ажахыда нэбтэрүүлэгдэнэ. Онсолходо, шэнэ онъhон техникэдэ, республикын ажахынуудта, Байгал далайн эрьеые нурахаhаань аршалан хамгаалгада, ашагта малтамалнуудые бэдэрхэ хэрэгтэ, мүн ажабайдалай бусадшье зүйлнүүдтэ хэрэглэгдэнэ гээшэ.

Арадай ажахын олон hалбаринуудтай манай эрдэмтэд холбоо барисаатай. Шэнжэлэлгэнүүдые хэжэ, зарим hалбаринуудай хүгжэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулна. Хүдөө ажахын, Ой модоной ажахын министерствэнүүдтэй геологиин управленитэй, ЛВРЗ-тэй, «Забайкаллес» нэгэдэлтэй, «Пограничный», «Облепиховый» совхозуудые эрдэмтэднай холбоо харилсаатайгаар хүдэлнэ. Естественнэ эрдэмэй институдай радио-физикын таhаг Монголой Наукануудай академиин физикын ба математикын институдтай суг шэнжэлэлгэнүүдые хэнэ. Химиин полимернүүдэй лабораториин эбтэй эетэй коллектив аша үрэтэйгөөр ажаллана. Тус лабораториин хэhэн шэнжэлгэнүүд ороной научно-үйлэдбэриин олон тоото нэгэдэлнүүдэй хүдэлмэридэ нэбтэрүүлэгдэнхэй.

Оронойнгоо, хари гүрэнүүдэй эрдэмтэдтэй мүн баhа харилсаа холбоотогоор хүдэлнэбди.

Манай филиалай хүдэлмэридэ СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин эмхи зургаанууд, мүн бусад hалбаринуудай институдууд болон предприятинууд ехэ туhа хүргэдэг.

Республикадамнай совет элитэ эрдэмтэд, жэшээнь, академигууд М. Лаврентьев, Ф. Трофимук, М. Шемякин, В. Каргин, А. Шилинский, А. Окладников, И. Артоболевский, Г. Марчук, А. Жуков болон бусад ерэhэн байна.

Эрдэмтэднай Москва, Ленинград болон эрдэм наукын бусад түбүүдээр саг үргэлжэ ябажа, дүй дүршэлдэнь hуралсажа, эрдэм бэлигээ баяжуулна. Гадна, хари гүрэнүүдэй эрдэмтэдтэй харилсаатайгаар хүдэлнэ. Тиигэжэ ГДР-эй, Чехословакиин, Англиин, США-гай, Франциин, Венгриин, Польшын, Японой, Индиин, Монголой болон бусад олон гүрэнүүдэй эрдэмтэд манай филиалда ерэhэн байна.

Юhэдэхи табан жэлэй туршада Буряадай эрдэмтэд уласхоорондын 14, Бүхэсоюзна 130-аад конференци болон зүблөөнүүдэй хүдэлмэридэ хабаадалсажа, олон тоото элидхэлнүүдые хэhэн байха юм.

Буряадай эрдэм, наукын саашанхи хүгжэлтэ тухай хөөрэхэдэ иимэ байна.

Эрхим шанарай, ашаг үрын табан жэлэй түрүүшын жэл ябажа байна. Бүхы совет арадта адли манай эрдэмтэд шэнжэлэлгэнүүдэйнгээ шанар hайжаруулхын, ашаг үрэ дээшэлүүлхын түлөө тэмсэн ажаллана.

Буряадай филиал арбадахишье табан жэлдэ, мүн саашадаашье шухала зорилгонуудые бэелүүлхэ болоно: 1. манай эрдэмтэдэй шэнжэлэлгэнүүд бүхы талаараа бүхэсоюзна ба дэлхэйн түрүү научна шэнжэлгэнүүдэй зэргэдэ хэгдэхэ ёhотой. 2. Научна шэнжэлэлгэнүүдэй гол шэглэл нютагай эндэхи онсо шэнжэнүүдтэ сэхэ хабаатай байха ёhотой. Онсолон хэлэхэдэ, Байгал далайн, мүн БАМ-ай бүхы асуудалнууд шиидхэгдэхэ зэргэтэй. Иимэ асуудалнуудтай хамта ниитын эрдэм хүгжэхэ. Эдэ зорилгонуудые хүсэд дүүрэнээр бэелүүлхын тулада залуу мэргэжэлтэдые бэлдэхэ, шэнжэлгэнүүдэйнгээ шанар заатагүй hайжаруулха ёhотойбди.

Эрдэм, наукын түрүү зэргэдэ ябаха, өөрын онсо шэнжэ нюуртай байха гээшэ Буряадта эрдэм, наукын саашанхи хүгжэлтын гол үндэhэн болоно!

...биологиин таhагта ажалладаг, биологиин эрдэ... кандидат, тематическа бүлэгэй хүтэлбэрилэг... Н. М. Пронин. Нүхэр Прониной ударидадаг ...мүнөө Байгал далай шадар, мүн Хойто Бай... хүнхэртэ (БАМ-да хабаатай) шэнжэлэл... хүдэлмэринүүдые хэнэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

...НИТЫН ЭРДЭМЭЙ ИНСТИТУДТА

...ШЭНЖЭЛГЭНҮҮД

...адай филиалай нии... эрдэмэй институдай на... бүлэг хүдэлмэрилэгшэд ...ын эрдэмэй кандидат ... Коноваловай хүтэл... ...доро республикын ню... ...аар хоёрдохи hараяа ... шэнжэлхы хүдэлмэ... хэжэ байна. Тэдэнэр ...урда сагай памятнигуу... ...эдэрнэ. Эрдэмтэдэй гол ...гонь хадаа олдоhон ... памятнигуудые шэ... hэргээлгын хүдэлмэ... ...үдые хэхэ хэрэг болоно. ...энэй урда тээ залуу эр... Коноваловай хэhэн ...лгэнүүдэй үрэ дүнгүү ... археологууд ехэтэ hо... ...оhон юм. Тиихэдэ П. Б. ...овалов Хяагта шадар ...а хүндыдэхи гунна... ...ай добуунуудые малтаа

...эрдэмтэдэй энэ бүлэг ...Үдын аймагай Ки... ...шо тосхоноор, Орон... нуур, Галуута нуур ...й газарнуудаар ябаад ... Тиигэжэ эдэнэр брон... ...үмэр зэбсэгтэ нүүдэл үг... ...анай культурын памят... ...үүд бии гэжэ элирүүл... Тэрэшэлэн 10—12-дохи ... жэлнүүдэй үедэ монгол... ...дай хүниие хүдөөлүүл... ...газарнууд олдоо. Нау... ...эли болоhон памятни... ...ай зэргэ үшөө шэнэ па... ...нигууд шэнжэлэгдэжэ ... Һүүлэй үедэ ба мүнөө ... байhан шэнжэлэлгэ... Забайкалиин түүхын ...аниие үшөө дахин гэр... ...нэ.

Тус экспедици гүрэн түрын удха шанартай зорилгонуудые бэелүүлнэ. Тиимэhээ экспедициин олоhон юумэнүүдэй үнэтэйнүүдынь шэнэлэн hэргээгдэhэнэй удаа Дээдэ Онгосотойдохи этнографиин музейдэ табигдаха юм.

Э. УЛАНОВ.

ЭРДЭМТЭД УКРАИНА ОШОБО

Филиалай бүлэг эрдэмтэд Украинын Северодонецк хотодо боложо байhан научна конференциин хүдэлмэридэ хабаадалсана. Эрдэмтэдэй бүлэгые химиин эрдэмэй кандидат, РСФСР-эй габьяата ухаалан зохёогшо А. А. Изынеев хүтэлбэрилнэ.

ХАРИ ГҮРЭНҮҮДҺЭЭ БУСАБА

Байгша ондо филиалай олон хүдэлмэрилэгшэд аяншалагшадай бүлэгүүдтэ орожо, амаралтынгаа үедэ социалис хани нэгэдэлэй гүрэнүүдээр ябажа ерээ. Тэдэнэй тоодо химиин эрдэмэй доктор М. Мохосоев, эрдэмэй кандидадууд Г. Балханов, Д. Батуев, Д. Могнонов болон бусад бии.

ЭРДЭМТЭД ҮБҺЭ БЭЛЭДХЭЛСЭНЭ

Буряадай филиалай научна хүдэлмэрилэгшэд жэлhээ жэлдэ үбhэ хуряалгада хабаадалсадаг юм. Тиин эрдэмтэд үнгэрhэн hарада Хэжэнгын совхоздо 1400 центнер үбhэ бэлэдхээ.

Манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. 26 наhатайдаа химиин эрдэмэй кандидат болоhон филиалай бэлигтэй эрдэмтэдэй нэгэн В. Л. Бутуханов. Эрдэмтэ залуушье hаа, түбэй академическэ журналнуудта 10 гаран статьяяа толилуулhан, авторска 3 үнэмшэлгэтэй юм. В. Л. Бутуханов химиин эрдэмэй доктор, профессор М. В. Мохосоевой шабинарай нэгэн. 2. Радиофизикын болон электроникын таhагай научна хүдэлмэрилэгшэд Павел Дагуров (зүүн гарhаа) Александр Цыбиков хоёр удаадахи туршалтаяа хэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХИЛЫН саанаhаа

Телеграф телефон радио

ГАВАНА

АРАДАЙ ҺУРАЛСАЛДА АНХАРАЛ ХАНДУУЛАГДАНА

ТАСС

Арадай юрэнхы эрдэмые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ Кубын правительство анхаралаа ехээр хандуулна. Кубын гурбадахи хүн бүхэн эхин, дунда ба дээдэ hургуулинуудта hурана гэжэ Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Революционно правительствын премьер-министр Ф. Кастро hуралсалай шэнэ жэлэй эхилhэндэ зорюулагдажа, Камагуэй хотодо болоhон баярай суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Арадай засагай жэлнүүдтэ республикын hургуулинуудта болоhон хубилалтануудые тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Революциин урда тээ бүхы орон соохидо адли олон студентнэр hаяар гансал Камагуэй провинциин дээдэ hургуулинуудта hурадаг болохо юм гэжэ Ф. Кастро тэмдэглэбэ.

Кубада hургуулинуудые хүгжөөлгын амжалтанууд тухай оратор хөөрэхэдөө, 1975 ондо дунда hургуулинуудай hурагшадай тоо 100 мянган хүнөөр олошорhон байна гэбэ. Харин революциин урда тээ бүхы орон дотор ойролоо 80 мянган хүн дунда hургуулитай боложо шадаха байгаа..

Кубын арадые сүлөөлхын түлөө тэмсэлдэ амиа наhаяа үгэhэн геройнуудай дурасхаалда хүрэмэ байхыень, оролдосотойгоор hурахыень тэрэ үгынгөө түгэсхэлдэ залуушуулые уряалба.

БУДАПЕШТ

Асари ехэ удха шанартай уулзалга

ТАСС

Социалис оронуудай партиина дээдэ зэргын хүтэлбэрилэгшэдэй Крымдэхи уулзалганууд заншалта болонхой. Энэ хадаа hайн заншал мүн. Ушарынь юуб гэхэдэ, ахa дүү партинуудай аша туhада хабаатай мүнөө үеын гол шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ шиидхэхэ, КПСС-эй баян дүй дүршэлhөө hургаал абаха арга олгоно гэжэ Венгриин «Мадьяр орсаг» журнал бэшэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй, ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадарай хоорондо болоhон уулзалга КПСС-эй ба ВСРП-гэй, Советскэ Союзай ба Венгриин хоорондохи харилсаае хүгжөөлгэдэ шухала үүргэ дүүргэхэ. Һаяхан Крымдэ болоhон уулзалгын үедэ нүхэд Л. И. Брежнев болон Я. Кадар манай партинуудай манай оронуудай хоорондохи хани ёhоной холбоо барисаае саашадань гүнзэгырүүлэн бэхижүүлхэ тухай асуудалнуудаар hанамжануудаа хэлсэhэн байгаа. Харилсаа холбоомнай манай партиин политикада, венгер арадай аша туhада, мүн социалис хани нэгэдэлтэ бүхы оронуудай интернациональна аша туhада бүри мүhэн харюусана. Венгриин коммунистнууд, венгер арад КПСС-тэй, совет арадтай, Советскэ Союзтай ахa дүү ёhоной харилсаагаа улам hайжаруулхые ходоодоо оролдодог байгаа, оролдохошье.

ВАШИНГТОН

Милитарис ябуулгын хойшолон

ТАСС

Тель-Авивай зонхилогшодой милитарис хараа шэглэл Израилиие экономическа хүшэр хүндэ байдалда оруулба. Алмалта хэхын тула Израилиин правительствын хоёр жэлэй урда тээ абаhан хэмжээнүүд мүртэй дүнгүүдые үгэхэгүйhөө гадна, экономикын асуудалнуудые бүри хүшэр хүндэ байдалда оруулhан байна. Американ хэблэлэй бэшэhэнэй ёhоор, мүнөө үедэ Израиль харин гүрэнүүдтэ 4 миллиард шахуу долларой, орон дотороо 12 миллиард долларой үри шэритэй болонхой. 3,5 миллион хүн зонтой, 9 миллиард доллар национальна продукт гаргадаг орондо иимэ дүнгүүд туйлай ехэ уналтада орохыень гэршэлнэ гээшэ гээд «Балтимор сан» газетэ бэшэнэ.

ЖЕНЕВЭ

КОНВЕНЦИ ТУШАА ГОЛ ТҮЛЭБ ҮГЭЕЭ ОЙЛГОЛСОБО

ТАСС

Оршон тойронхи байгаалида нүлөөлхэ хэрэгсэлнүүдые сэрэгэй гү, али ямар бэ даа ондоо харша гуримаар хэрэглэлгые хорихо тухай конвенциин проектые буу зэбсэгүүдые хуряаха Комитет зүбшэн хэлсэжэ гол түлэб үгэеэ ойлголсобо.

Буу зэбсэгүүдые хуряалгын комитедтэ СССР-эээ ородог түлөөлэгшэ В. И. Лихачев сентябриин 2-то зарлагдаhан тусхай заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, энэ конвенци баталха үүсхэлые Советскэ Союз гаргаа hэн гэжэ тэмдэглээ. Шахардуу байдалые политическа аргаар гуримшуулхадаа, сэрэг дайе болюулхые, дайн хэхэ шэнэ хэрэгсэлнүүдые зохёон бүтээлгын аюул зайсуулан сарахые эрмэлзэн, оршон тойронхи байгаалида нүлөөлхэ хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые хорихо тухай конвенци баталха шухала. Советскэ Союзай оруулhан энэ дурадхалые ООН-ой гэшүүн олонхи гүрэнүүд дэмжэhэн байна. Дээдэ зэргын хүтэлбэрилэгшэдэй үгэеэ ойлголсоhоной үндэhөөр, конвенциин иимэрхүү проектнүүдые СССР ба США зохёожо, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха комитедтэ 1975 оной август hарада табиhан байгаа. Буу зэбсэгүүдые хуряаха комитет эдээндэ үндэhэлэн, бусад гүрэнүүдэй хүсэлэнгүүд ба дурадхалнуудые хараада абаад, олоороо хэлсэжэ, үгэеэ ойлголсоhон конвенциин проект бэлдэhэн байха юм.

Проектын гуримай ёhоор, конвенцидэ хабаадагшад оршон тойронхи байгаалида нүлөөлхэ хэрэгсэлнүүдые сэрэгэй гү, али ямар бэ даа ондоо харша гуримаар хэрэглэхэгүй гэhэн уялга абаба.

Энэнь юун гэhэн удхатайб гэхэдэ, оршон тойронхи байгаалида нүлөөлхэ хэрэгсэлнүүдые сэрэгэй гү, али ямар нэгэн ондоо гуримаар хэрэглэжэ, байгаалида, сагай уларилда нүлөөлжэ, элдэб хубилалтануудые хүүлүүлхэгүй гэhэн удхатан. Ондоогоор хэлэхэдэ, сэрэгэй зорилготойгоор газарай биотодо, литосферэдэ, гидросферэдэ, атмосферэдэ, мүн замбуулинай дайдада нүлөөлхэ хэрэгые хорихо.

Конвенциие баталалга энхэ найрамдал бэхижүүлгын аша туhада харюусаха. Дайн үүдхэлгын шэнэ хэрэгсэлнүүдэй аюулhаа хүн түрэлтэниие зайсуулан саралгада горитой туhа хүргэхэ юм. Гэхэтэй хамта, тэрэ оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха асуудалнуудые шиидхэлгэдэ нүлөөлхэ байна.

ЛИССАБОН

Хархис этэгээдүүдэй хорото ябуулга

ТАСС

Танигдаагүй хүнүүд сентябриин 3-най үглөөгүүр Порту хотодо. Португалиин социалис партиин городской комитедэй, хойто зүгэй сэрэгэй округой штабай байшангуудта хоёр тэhэлэлгэ хээ. Энээнhээ шалтагаалан, тэдэ байшангуудта багашаг хохидол ушаруулагдаhан, нэгэ хүн шархатаhан байна.

Нютагай шэнжэлэгшэдэй hанамжын ёhоор, эдэ хоёр тэhэлэлгэнь харата ябуулгын шэнжэтэй. Юундэб гэхэдэ, республикын президент Ромалью Эанешэй Порту хотодо ерэхэhээ хэдэхэн часаар урид иимэ ябуулганууд хэгдээ. Эдэнь ороной хойто зүгтэхи байдалые дахинаа түбэгтэй болгохо, хүн зониие hүрдөөхэ, мүрдэлгэ хюдалга усадхахабди, ороной бүхы газар дайда дээрэ демократическа гурим хангахабди гэдэг засагай зургаануудай найдуулгануудта улад зоной этигэхыень болюулха гэhэн hэдэлгэ болоно.

БЕЙРУТ

ШАНГА ТУЛАЛДААНУУД БОЛОНО

ТАСС

Израилиин ба баруунай империалис бүлэгүүдэй зүгhөө дэмжэгдэдэг хархис христиан этэгээдүүд Ливанай эсэргүүсэлгын хүдэлөөндэ хэдэ хэдэн районуудтахи национально патриотическа хүсэнүүдтэ, Палестинын эсэргүү добтолгоёо hүүлэй үдэрнүүдтэ улам шангадхаба. Ливанай ниислэлдэхи хүн зоноор олон кварталнуудые ехэ буугаар, миномёдоор буудахаяа болихо тухай урда тээхи хэлсээгээ эдэнэр hүүлэй сүүдхын туршада пэгэнтэ бэшэ эбдээ.

Израилиин танкова, оньhожоруулагдамал частьнууд Ливанай хилые зүбшан hүүлэй үдэрнүүдтэ ходо hүндэлдэг болонхой. Тиихэдэ Ливанай урда районуудтахи Палестинын эсэргүүсэлтын хүсэнүүдтэ эсэргүү ехэ добтолго хэхээр бэлдэнэ ха гэжэ Ливанай түрүү бодолтой социалис партиин түрүүлэгшэ К. Джумблат мэдүүлбэ.

УРИДШАЛЬАН ЬЭРГЫЛЭМЖЭ

(Галуута нуурай байгаали сахиха)

...Галуута нуур... Тунгалаг ... үhандань элдэб ян... загаhад ажамидарна, ...олошорно. Оёортохи ур... ...үүд нуурай шэмэглэл ... болоно. Тунгалаг ... үhаараа энэ нуур ...атай тэнсэнэ. Баян го... ...Сэлэнгэ мүрэнэй hуда... ...аар ахa дүүгэй хол... ...юм. Галуута нуурай ...рлагдаа hаа, Байгал да... ...булангиртаха жэшээтэй.

... тухай дэмы хэлэгдэ... ...бшэ. «Һүүлэй арбан ...туршада Галуута нуу... ...уhанай шанар муудажа ... Эрьедэнь оршоhон ...Холбоолжоной нүүрhэ... ...адаг уурхай хоног соо ...мянган кубометр шахуу ...рлагдаагүй уhа нуур руу .... Мүн малталгын хү... ...ри хэхэдэ, газарай хүрь... ... нуурта орожо. Га... ...дэр бүри 2500 кубометр ... канализационно муу... ...уhан эндэхи город шадар ...на. Эдэ бүгэдэ нуурай ... оёорые элдэбын муу... бодосуудаар бузарлана. ...адаггүй хуурай үлэгдэл ...боло болоhоор, уhанай ...эта тон муугаар нүлөөл... Иимэ гэршэлгэ хэхэдээ, ...нгын аймагай санэпид... ...нци олон жэлэй шэнжэлэ... ...тобшолол баримталаа.

...Саг ошохо бүри сэбэр ...ые бузарлаха аюул зайсуулагдаагүй, харин бүришье сэдьхэл зобоохоор байдал тохёолдоно. Ушар юуб гэхэдэ, нуурай эрьедэ баригдажа байhан ГРЭС-эй түрүүшын блок энэ намар ашаглалгада орохонь. Мантан томо турбинын хэрэглэhэн упан мүн лэ нуур руу хаягдаха ха. Теэд сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд бэлэн болохо болзорhоо хожомдоно. Гусиноозерск хотодо ехэ барилга үндыжэ, хүн зоншье мэдэхээр олошорно. Мууинь гэхэдэ, хэрэглэhэн уhа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэ үшөө баригдаагүй. Энэ хэрэгтэ ГРЭС-эй барилтын управлени, Галуута Нуурай шахта, хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжые хангадаг комбинат болон бусад эмхи зургаан бирагүйгөөр хабаадана. Километрhээ үлүү зайда түмэр соргонуудые шахтын управлени тодхохо ёhотой аад, энэ уялгаяа мүнөө болотор бэелүүлнэгүй. Тусгаар хараалагдаhан сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд проектhээ алдуурагдажа тодхогдожо, мүнөө дахин заhагдаха баатай болоод байна. Жэшээнь, сэбэрлэлгын түхеэрэлгэдэ гэнтын аюул тохёолдошоо hаа, муухай уhаяа хаяха ондоо газар проект соонь хараалагдаагүй байшоо. Ажалай унжагайрhанhаа боложо, нэгэдэмэл канализаци үгы дээрэhээ, хотынхидой хэрэглэhэн муухай уhан мүнөөшье болотор тусхай машинануудаар зөөгдэжэ хаягдана. Теэд хаядаг газарынь нуурта шудхадаг Загастай горхоной эрьедэ шахуу юм. Харин нуурhaa гансал Баян гол урдажа гарадаг. Тиимэhээ муухай уhан нуур соо тунажа сэбэр болоно. Ургажа байhан хорёод мянган хүнтэй хото Галуута нуурай уhаар ехэнхидээ хангагдадаг юм. Теэд уhа дамжуулан хангадаг станци мүнөө сагай эрилтын зэргээр хүдэлнэгүй, уhанинь муугаар сэбэрлэгдэнэ.

Нуурай алгана загаhанай үбшэнтэй болоhониинь эрдэмтэдтэ мэдээжэ болонхой. Тэрэнэй юунhээ үбшэлhэн шалтаганиие тусхай мэргэжэлтэд мүнөө тодорхойлжо байнхай. Энэ ушарта hанаа амарханаар хандажа болохогүй.

Мүнөөнhөө юундэ hэргэмжэ хэгдэнэб гэхэдэ, Галуута нуурай уhа бузарлажа болмоор юумэн олон. Гадна Ехэ-Холбоолжоной нүүрhэнэй уурхайн энэ табан жэлэй түсэбөөр ашаглалгада ороходоо мүн лэ муухай уhан нуур руу шудхаха. Иимэ мантан барилгануудай хажуугаар уhа сэбэрлэхэ, нуурые аюулhаа хамгаалха асуудалнуудые шууд түргөөр шиидхэхэхээр болоо. Тэрэниие юрын асуудал гэжэ тоолоод, байгаалиие сахиха эрилтэнүүдтэ анхаралаа хандуулангүй, энээндэ гэжэ hомологдоhон мүнгые промышленна удхатай предприятинууд ондоо хэрэгээр үрижэрхинэ ха юм.

Городой бог шорой баhал нуурай эрьеэр хаягдана. Нуурhaa бог холодуулха асуудал мүнөөшье болотор шиидхэгдээгүй. Мүн ГРЭС-эй ашаглалгада хүсэд ороходо, үдэр бүри зуугаад тонно дүрэhэн нүүрhэнэй үлэгдэл баhа нуурай оршон байдалые бузарлажа магад. Саhа бороонойе уhанда уража, магад мүн нуур руу гоожохо бэзэ. Тусхай мэргэжэлтэд энэ асуудалые аймгүйсэдкомэйшье, республикын барилгын эмхи зургаанудайшье анхаралда табиhан байха. Теэд энэ тон шухала хэрэгтэ хэншье анхаралаа табинагүй.

Бидэ газарhaa, уhанhaa, ой модонhоо үдэр бүри урдынхиhaa ехээр ашаг туhа абахаяа оролдонобди. Хэрэгтэй юумэеэ байгаалиhaa абаха зуураа, бидэ хэдэн зуун жэлэй туршада тогтожо жагсаhан эрхэ байдалай ёhо гуримые hандаргаха баатай болонобди. Тиимэhээ ехэ барилгын үедэ байгаали хамгаалха хэмжээ ябуулганууд комплексно аргаар шиидхэгдэхэ ёhотой. Харин мүнөө министерствэнүүд, ведомствэнүүдэй бэе бэеэ ойлголсоогүй дээрэhээ промышленна предприятинууд ами аминдаа дүгуу дунда хэмжээнүүдые ябуулжа, байгаали хамгаалха эрилтые хүсэд анхарнагүй ха.

Галуута нуурай, Загастай голой уhые, тус байгаалиин эрхэ байдалда таараhан ургамал болон амитадые аюулhaa аршалха асуудалнууд мүнөө үедэ шухала болонхой. Энэ хэрэг ганса Галуута нуурай хуби заяанда хабаатай бэшэ, мүн алдарта Байгал арюухан далаие бузарлалгаhaa хамгаалха ёhотой ха юм. Юуб гэхэдэ, хоёр нуурай нягта холбоотой хадань. Байгалhaa нүүжэ ерэhэн омоли загаhан Галуута нуурай тунгалаг уhанда зэбэтэ годли мэтэ зурагад тэдэг. Иимэ арюун сэбэр нуурые аюулhaa абархаяа оролдохо ёhотойбди!

Н. НАМСАРАЕВ.

РЕПОРТАЖ

ЕРЭЭДҮЙН БЭЛИГТЭНЭЙ ҺУРГУУЛИДА

Республикымнай һургуулинуудта һуралсалай шэнэ жэл эхилбэ. Хүхюун зугаатай, хонгёо дуутай үхибүүд зунайнгаа амаралтада Эхэ орондоо, эхэ эсэгэдээ ажал хэжэ туһалалсаад, эрдэмэй орьёл өөдэ үшөө нэгэ шата хэхэнь.

Үглөөнэй юһэн час. Улаан-Үдын 1-дэхи интернат һургуулиин газаа һуралсалай шэнэ жэлдэ зорюулагдаһан баяр ёһололой жагсаалда һурагшад зогсоно. Тэдэ сэдьхэлээ ехэл хүдэлэнхэй, гартаа баглаа сэсэгүүдые баринхайнууд. Баяр, шог энеэдэн таһарнагүй. Тэдэниие тойроод багшанар, түрэлхид, айлшад.

Арбадахи классай һурагша Солбон Галданов «Һургуули! Һуралсалай шэнэ жэлэй баяр ёһололой жагсаалда сэхэ зогсогты» гэжэ захиралта үгэнэ. Тиин тус һургуулиин директор Ф. Е. Долбеевтэ үгэ үгтэбэ. Тэрэ иигэжэ хэлээ:

— Һуралсалаймнай шэнэ жэл партиин XXV съездын һүүлээрхи түрүүшын жэл болоно. Съезд дээрэ һургуулиин асуудалда ехэ анхарал хандуулагдаа. Һуралсалай шанар дээшэлүүлхэ гээшэ нангин зорилго болоно. Энэ хэрэг бэелүүлхын тула һурагша бүхэн эрхим һайнаар һураха ёһотой. Үхибүүдые ажалда дуратайгаар, коммунис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы бэлиг шадабаряа үгэхэ болонобди. Агуу Октябриин 60 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтая!

Нүхэр Ф. Е. Долбеев һургуулида һая ороһон нэгэдэхи классай үхибүүдые халуунаар амаршалха зуураа, тэдэнэй һайнаар ажаһууха, һурахын түлөө бүхы һургуулиараа оролдохо ёһотойбди гэжэ онсолон тэмдэглэбэ. Мүн баһа дүрбэдэхи класс шэнээр бүридхэгдэһэн байна. Мүнөө амаралтада байһан һургуулиин ветеранууд Е. Г. Протасова, А. И. Хабаева баяр ёһололдо байлсаа. Буряадай АССР-эй гэгээрэлэй министр С. С. Дмитриев министерствынгээ зүгһөө интернат һургуулиин һурагшадые, багшанарые амаршалаад, ажал хүдэлмэридөө, мүн эрдэм номдоо амжалта туйлахыень хүсэбэ.

Прибор бүтээлгын завод тус һургуулиие шефтээ абаһан юм. Заводой түлөөлэгшэ һуралсалай шэнэ жэлээр амаршалаад, холбоо барисаатай байхые уряалаа. Мүн һургуулиин нэрэ дээрэ олон тоото телеграмманууд ерээ. Тэдэнэй нэгынь РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша Х. Д. Дамдинова холын курортһоо эльгээһэн байна.

10-дахи классай һурагшад 1-дэхи класста ороһон үхибүүдтэ һайнаар һурахыень хүсөөд, нэрьемэ альга ташалга доро «Үзэглэл», мүн сэсэгүүдые бэлэг болгон бариба.

Шэнгэхэн дуутай зэд хонхошье наяршаба даа... 1-дэхи класста һурахаа ерэһэн хүүгэдые 10-дахи классай һурагшад хүтэлөөд, классуудтань оруулба.

Д. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

Коммунис ажалай ударник, үнинэй дүй дүршэлтэй болоһон наймаалагша Лидия Владимировна Щеглова ВСУРП-ын ОРС-ын 16-дахи магазинда 27-дохи жэлээ хүдэлжэ ябана. Тэрэ һара бүри түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ шалгаржа гарадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: наймаалагша Лидия Щеглова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

УЛАСХООРОНДЫН КОНГРЕССТЭ

Монголой Арадай Республикын ниислэл Улаан-Баатар хотодо Монгол оронии шудалагшадай уласхоорондын гурбадахи конгресс боложо байна. Тэрэнэй хүдэлмэридэ совет эрдэмтэд хабаадалсана. СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин түүхын, филологиин, философиин институдай директор, академик А. П. Окладников совет эрдэмтэдэй делегациие толгойлно.

СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай ниитын эрдэм шэнжэлхэ институдай директор, философиин эрдэмэй кандидат Д. Д. Лубсанов, тус институдай хэлэ бэшэгэй таһагые даагша, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор Ц. Б. Цыдендамбаев гэгшэд делегациин бүридэлдэ оролсоно. Эрдэмэй кандидадууд, институдай секторнуудые даагшанар К. М. Герасимова, Д. Ж. Батуев, Ш. Б. Чимитдоржиев болон бусад конгрессэй хүдэлмэридэ хабаадахаар уригданхай.

Буряадай филиалай эрдэмтэд уласхоорондын энэ конгресс дээрэ 10-аад элидхэл хэхэ юм.

В. БАЛЬЖАНОВ.

ПАЙМАДАХЯА ИЛАБА

Манай республикын, аха дүү Монголой Арадай Республикын мэргэн буудагшадай дунда нүхэд ёһоной уласхоорондын мүрысөөн болоожо дүүрэбэ. Заншалта мүрысөөндэ хабаадагшад долоо удаа сагаалса буудажа, мэргэн тудастайгаа туршалсаһан байна.

Манай республикын суглуулагдамал командын гэшүүд ехэ оролдолго гаргаа. Юуб гэхэдэ, урда жэлнүүдтэ үнгэргэгдэһэн юһэн уулзалгын һүүлшын хоёрто манай команда шүүгдэһэн юм.

Хэдэн үдэрэй туршада үргэлжэлһэн нааданай дүн гаргахада, Буряадай АССР-эй команда 9796 очко абажа, түрүү һуури эзэлээ гэхэ гү, али наймадахяа илаба. Айлшадай мэргэшүүл манай спортсменүүдһээ 44 очкогоор гээгдэжэ, хоёрдохи һуури эзэлбэ.

Буряадай АССР-эй командын түлөөлэгшэ, мастерта кандидат Майя Мадасон эрхим амжалта харуулаа. Тэрэ 50 метрэй зайда бага калибртай пистоледээр сагаалса буудахадаа, абажа боломоор 600-һаа 580 очкотойгоор эрхимлээ. Тиин Майя нэгэдэхи һуури эзэлжэ, СССР-эй спортын мастерай нормо дүүргэжэ шадаба. Манай командын нүгөөдэ түлөөлэгшэ Таня Енисеева 500-һаа 487 очко абажа, түрүү һуури эзэлхэдээ, нэгэдэхи разрядай нормо дүүргэһэн байна. Бага калибртай пистоледээр сагаалса буудаһан Таня Николаева 552 очко абахадаа, МНР-эй түлөөлэгшэ Цэндээгэй гэгшые илажа, түрүү һуурида гараа. Нүгөөдэ мүрысөөндэ гэхэ гү, али бага калибртай пистоледээр 50 метрэй зайда сагаалса буудаһан Ольга Перелыгина 516 очкотойгоор мүн лэ эрхимлэбэ.

Эдиринүүдэй дундаһаа манай Николай Курдюмов мэргэн байһаараа шалгараа. Тэрэ 533 очко абажа эрхимлэн, СССР-эй спортын мастер Евгений Терентьев һанаһанда хүрэжэ мүрысөөгүй. Тинбэшье винтовкоор, бага калибртай буунуудаар сагаалса буудахадаа шалгаржа, түрүү һуурида гаража шадаа. Оор хоорондын дундаһаа спортын мастер Владимир Уланов эрхимлэбэ. Тэрэ 600-һаа 588 очко абанхан.

Мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн спортсменүүд болон командада дипломууд, үнэтэ шангууд барюулагдаа. Нүхэр ёһоной зэлжээтэ мүрысөөн 1977 ондо Улаан-Баатар хотодо үнгэргэгдэхэ юм.

В. ОЛЬХОВАТСКИЙ.

ҺАМАР, ЖЭМЭСЭЙ УРГАСА ХУРЯАЛГА

Сентябриин нэгэнһээ республикын нютаг бүхэндэ һамар, һархяаг, алим жэмэс суглуулжа абаха халуун хаһа эхилбэ. Тэдэниие саг соонь суглуулжа абаха, болбосоруулгын, худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ тушааха гээшэ хойшолуулашагүй зорилго болоно.

Республикын хэдэ хэдэн аймагуудай госпромхоз, коопзверопромхоз, лесхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй манай корреспондент хөөрэлдэжэ, байгаалиин баялиг, илангаяа һамар суглуулгые ямар бэлэдхэлтэйгээр угтажа байһанааринь һонирхобо.

Прибайкалиин аймагай коопзверопромхозой директор В. В. АРХИПОВ:

— Энэ жэлдэ манай аймагта урда жэлнүүдэйхидэ орходоо ургасын гараса муу. Эдэ үдэрнүүдтэ Кома, Түрхэ голой эхиндэ ургаһан һамар суглуулжа абахаар 230-аад хүниие ойдо гаргабабди. Ой тайгада һамар суглуулхаар гарагшадаа, илангаяа Түрхэ голой эхиндэ ошогшодые вертолёдоор абаашаабди. Һамар байра дээрэнь тушаажа абаха зорилгоор тусхай хүнүүдые мори унаатайгаар эльгээбэбди. Мүнөө жэлдэ 60 тонно һамар, 40 центнер клюква, хэдэн центнер һархяаг суглуулжа абаха түсэбтэйбди. Үнгэрэгшэ жэлдэ хараалһан түсэбөө алим жэмэсһээ бэшыень сүм дүүргээ һэмди.

Баргажанай аймагай коопзверопромхозой директорэй орлогшо Б. Н. ОСИПОВ:

— Байгша ондо 130 центнер һамар суглуулха түсэбөө дүүргэхэ зорилго урдаа табинабди. Һамар суглуулагшадай хэдэн бүлэг тайгада гаргабабди. Эдэнэрэй олонхидынь Шинхан, Курбулик, Һубын эхиндэ, Арууша, Яарагта нютагуудай хүбшэ тайгада һамар суглуулхаар гараба.

Кабанскын аймагай коопзверопромхозой директор Ю. Г. КОНСТАНТИНОВ:

— Байгша ондо 400 центнер һамар, 110 центнер һархяаг, 75 центнер алирһа суглуулха түсэбтэйбди. Эдэ үдэрнүүдтэ хэдэн центнер һархяаг, алирһан суглуулагдаа. Һамар сохихоор ой тайгада гараһан хүдэлмэришэдтөө вертолёдоор эдеэ зөөжэ үгэхэ тусгаар хэлсээ хэһэн байнабди. Эдэнэр мүнөө Сухая, Качик горхонуудай эхеэр һамар түүхэеэ ой тайгада гаранхай.

Захаамиинай аймагай госпромхозой директор Б. Г. ГОМБОЕВ:

— Түрүүшын үдэрэй мэдээгээр 200 килограмм һамар складта абаад, сэбэрлэн хатаажа байнабди. Түсэбнай 800 центнер юм. Һаянай һамар суглуулхаар ой тайгада гарагшад Зэдэ голой хойто, урда хадануудта ошобо. Шалгажа үзэхэдэ, энэ жэлдэ һамарай гараса тиимэшье баян бэшэ. Тинбэшье һаань, хараалагдаһан түсэбнай дүүргэгдэхэ. Мүнөө ойдо бэлэдхэгдэһэн һамар байра дээрэнь суглуулжа абаха зорилгоор тусхай морин унаа, машина, трактор эльгээгдэнэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ 350 центнер һамар, һамарай 24.000 борбоосгой [...]лаа һэмди. Энэ[...] абаһан түсэб даабари[...]хэ зорилго урдаа [...]

Мүн Түнхэнэй, [...] Саянгын аймагуу[...] промхоз, коопзве[...]зуудай хүдэлмэри[...] хөөрэлдэжэ, һамар[...] хяагай хэды шэнэ[...]лагдаһан тухай мэдэ[...]абтаа.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Жэрхи ноосэез бэлдэнэ. 2. Һархяаг түүгшэ.

ШЭНЭ АНСАМБЛЬ

«Түнхэнэй ёохор түби дэлхэй орёохол», — гэхэдэ дан бардам гэбэшье, нэгэ талааран түнхэнэйхидэй хатарша, дуушые гэршэлнэ ха юм. Сэсэн һонин зугаатай Цыретор Зарбуевай дуун Буряад оронуор зэдэлжэ, хүн зоной сэдьхэл хүдэлгэнэ. Композитор Дандар Аюшеев, дууша Вера Лыгденова гэгшэд Түнхэнэй нютагаа магтан дууладаг. Аймагай уран һайханай бүлгэм хүн зоной дунда хүндэтэй болоһоор үнинэй. Дуу, хатарта дуратайшуул бүлгэмэй ажалда жэлһээ жэлдэ олоор хабаадалсажа, арадай хатар, дуунай ансамбль болотороо ургаа.

Ушар иимэһээ Түнхэнэй аймгүйсэдком хатар, дуунай ансамбль һаяшаг эмхидхэхэ тогтоол батална. Тэрэнээ «Саяан» гэжэ нэрлээ. Шэнэ ансамблиин гүйсэдхэхэ сценари зохёолгодо нютагай уран зохёолшод Лопсон Тапхаев, Владимир Тулаев. Балдан Ябжанов, Шагдар Байминов гэгшэд хабаадалсана. Тапхаев Тулаев хоёр сценэ дээрэ наадахадаа, шог ёгто зүжэгүүдээ шадамар бэрхээр гүйсэдхэжэ һураһан. Уран һайханай бүлгэмдэ хэюулаа олон жэл эдэбхитэйгээр хабаадана.

Ансамбльда хабаадаха бэлигтэй залуушуул олон. Хандажап Цырендоржиева Валерий Потеев хоёр хатар ёохор хүтэлэн наадаха, Георгий Хорёнов, Галина Комиссарова, Татьяна Нефедьева гэгшэд дуулажа, бусадай дунда шалгарха бээз гэжэ һанагдана.

Арадай хүгжэмэй инструментнүүдэй оркестр ансамблиин шэмэг болохо зэргэтэй. «Саяан» мүнөө хатар, дуунуудаа бэлдэнэ. Һаядаа түрүүшынгээ концерт табихань.

Е. БУРДУКОВСКАЯ,
Түнхэнэй аймгүйсэдкомой культурын таһагые даагша.

ЭРХИМҮҮД ЭЛИРНЭ БЭЗЭ

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар Алас Дурнын зүгэй зонын мүрысөөн уржадэр алмазаар баян Яхад ороной ниислэл — Якутск хотодо нээгдэбэ. Барилдаашадайнгаа тиишэ мордохын урда тээхэнэ эдэнэй тренер ба хүтэлбэрилэгшөөр ошохоёо байһан спортын мастер, бүхэсоюзна категориин судья В. Е. ГАРМАЕВТАЙ уулзажа хөөрэлдэбэбди.

— Командымнай бүридэлдэ ямар хубилалтанууд оруулагданхайб?

— Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар зонын мүрысөөн нёдондо манай республикын ниислэл хотодо үнгэргэгдөө һэн. Тиихэдэ барилдаашаднай, гол түлэб «Буревестнигэй» түлөөлэгшэд командаараа илажа гараа һааб даа. Манай долоон хүбүүн бултанһаа хүсэтэй байжа, зонын чемпионууд болоһон юм. Харин мүнөө эдэнэй гурбаниинь ошохогүй. Эдэмнай зэд бэ гэхэдэ, манай бэрхэ барилдаашад. СССР-эй спортын мастернууд: Валерий Иванов Москвада аспирантурада һурана, Кирилл Балдаев багшанарай институт дүүргээд, армида алба хэнэ, харин спортын мастерта кандидат Зан Арименов нёдондонойнгоо һорилго бэлэдхэлдэ хүрэжэ шадаагүй. Мүнөө эдэнэй орондо мастерта кандидат Владимир Миронов, спортын мастернууд Баяр Цыренгармаев, Владимир Балданов гэгшэд ошохонь.

Үнгэрһэн жэлэй чемпионууд, уласхоорондын классай спортын мастер Олег Алексеев, СССР-эй спортын мастернууд Бата Дашинамжилов, Гармажаб Цыренов, Геннадий Махутов, хоёрдохи һуури эзэлһэн Илья Гармаев, мүн мастерта кандидадууд Владимир Гулгенов, Вячеслав Мархаев гэгшэд республикынгаа нэрэ хүндые хамгаалха байна. Эдэнэй долоониинь — «Урожайн», харин гурбаниинь «Буревестнигэй» түлөөлэгшэд юм.

— Энэ жэлэй зонын наадан юугээрээ һонирхолтойб?

— Байгша ондо зонын мүрысөөн зунай XXI Олимпиин нааданай һүүлээр барилдаанай баян уг заншалтай Яхад орондо үнгэргэгдэхэнь гэжэ онсо тэмдэглэлтэй. Олимпиин чемпионууд Роман Дмитриев, Павел Пинигин болон бусад эндэһээ урган гараһан гэжэ мэдэнэ аабзат даа. Тиимэһээ дүрэ буляалдалгын барилдаанай үндэһэ һууринь эндэ һайн. Гансал Чурапча тосхондо 30-аад мастер бэлдэгдэһэн ба[...] шэ область бол[...]нуудай түлөө[...] соо хаба шадала[...] шадабаряа [...]ниинь элитэ.

— Хэд чемпион[...]хо аргатай гэшэб?

— Юрэдөө, [...]даһан хоёр [...]рондо шанга [...]хо байна. Хүбүүд[...]гаяа Олег Алексее[...]дий Махутов, Илья [...] болон бусад [...] һайн бэлдэлгэтэй. [...] хэлэхэдэ, эсэгын [...] үндэр нэрэ [...]гүй. октябрь [...] Орджоникидзе хото[...] РСФСР-эй түрэ[...] рысөөндэ хабаадал[...]дохобди. Эрхимүү[...] элирүүлнэ бэзэ.

Б.-М. ЖИГЖ[...]

ТЕЛЕВИДЕНИ

Сентябриин 5-һаа 12 болотор

ВОСКРЕСЕНИ, 5

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 10.15 — Үхибүүдтэ зорюулагдана. «Начало» гэжэ дамжуулга 10.40 — Буряадай уран зураашадай мастерской соо 11.15 — «Для тех, кто в поле» — хүгжэмтэ программа.

«Орбита». 12.00 — Советскэ Союзай хоёр дахин герой, СССР-эй лётчик-космонавт А. Е. Елисеевэй «Орлёнок» телестудиин юнкорнуудтай уулзалга. 13.00 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!». 14.00 — Шэнэ һонин. 14.10 — Мультфильмнүүдэй программа. «Зеркальце». «Ну, погоди!» 2-дохи дамжуулга. 14.40 — «Мүнөө Нефтиин ба газай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна үдэр». СССР-эй газай промышленностиин министр С. А. Оруджевтэй хөөрэлдөөн. 14.55 — Нефтиин ба газай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдтэ зорюулагдаһан концерт. 15.30 — «Мүнөөдэр Нефтиин ба газай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна үдэр». СССР-эй нефтиин промышленностиин министрэй орлогшо Н. А. Мальцев үгэ хэлэхэ. 15.45 — «Хүгжэмтэ киоск». 16.15 — Уласхоорондын һонин. 16.45 — «Горная станция» телефильм. 17.50 — Забһарлалга. 18.00 — «Время». 18.30 — «Хүдөөгэй час» 19.30 — «Хүгжэмтэ киоск». 20.00 — «Киногоор аяншалагшадай клуб». 21.00 — Шэнэ һонин. 21.15 — «1976 оной дуун». 21.40 — Уласхоорондын һонин. 22.10 — Литературна зохёолнууд экран дээрэ «Поединок» — кинофильм. 23.50 — Забһарлалга. 24.00 — «Время». 00.03 — «В мире легенд». Фильм-балет. 01.00 — Хоккейгээр СССР-эй Швециин суглуулагдамал командануудай наадан Монреальһаа дамжуулагдаха.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 13.00 — «Гүрэнэй эрмитаж». Баримтата фильм. 14.00 — «Ород музей» — баримтата фильм 14.30 — «Чипполино» — уран һайханай фильм 16.00 — «Герой тухай бодомжо». Баримтата фильм 17.10 — «Открытая книга» (2-дохи сери). «Признание».

ПОНЕДЕЛЬНИК, 6

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.00 — Дамжуулгын программа. 18.05 — Үхибүүдтэ мультфильмнүүд харуулагдаха. 10.05 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.35 — **Социалис мүрысөөнэй дабшаса.** 20.05 — Социалис оронууд тухай хөөрэлдөөн. 20.25 — «Үлэбэтэй атлас» — киноочерк. 20.35 — «Манай айлшад — Алтайн эдир харагшадай театр». 21.35 — «Если хочешь быть счастливым» — уран һайханай фильм. 22.45 — Политическэ темээр хөөрэлдөөн. 23.05 — «Музейн залнуудаар».

ВТОРНИК, 7

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 11.10 — «Бидэнэр байгаалитай танилсабабди». 11.30 — Үхибүүдтэ — фильм. «Удивительный заклад». 12.45 — Хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. Канада — США. Монреальһаа дамжуулагдаха. 14.00 — Шэнэ һонин. 14.10 — «Уран шүлэг» «Гоё һайхан лэ, түрэл нютагайм полинууд». 14.30 — Галина Олейниченко дуулана. 14.50 — **Социалис мүрысөөнэй дабшаса.** 15.25 — Останкинада концертын студи урина. 16.45 — «Далаад онуудай Америкэ». «Филадельфи урдаһаи ба мүнөөнэй саг» 2-дохи фильм. 16.45 — «Бумбараш» — уран һайханай фильм (1-дэхи сери). 17.50 — Забһарлалга. 18.00 — «Время». 18.30 — «Уран шүлэг». 18.50 — Г. Олейниченко дуулана. 19.10 — **Социалис мүрысөөнэй дабшаса.** 19.45 — Хоккей. Канада — США. 21.00 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 21.45 — Телевизионно һонин. 21.35 — «Таряа хуряалга-76». 21.55 — «Уласхоорондын шэнжэлэл».

«Орбита». 22.15 — «Далаад онуудай Америкэ». «Филадельфи урдаһаи ба мүнөөнэй саг». 22.45 — «Бумбараш» (1-дэхи сери). 23.50 — Забһарлалга. 24.00 — «Время». 00.30 — Футболоор СССР-эй чемпионат. «Динамо» (М) — «Динамо» (К).

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.10 — Үхибүүдтэ — «Физика и забавах» (1—2-дохи хэһэгүүд). 18.45 — Һурагшадта — «Намойтнай хуудаһануудта». 19.10 — «Танай бэшэгүүдээр». 19.35 — «Эниие булта мэдэхэ ёһотой». 20.00 — «Здесь наш дом» — уран һайханай фильм (1-дэхи сери).

«Орбита». 21.15 — Опереттын артистнарай концерт.

Улаан-Үдэ. 22.15 — «Киногоор аяншалагшадай альманах» — киножурнал.

СРЕДА 8

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.00 — Ш. Перро. «Золушка». 10.15 — «Горнистнар, доошоо угы!» 11.00 — Забһарлалга. 11.10 — «Объектив». 11.40 — Үхибүүдтэ — фильм «Басаган ба суурян». 12.45 — Хоккей. СССР — Финлянди. Монреальһаа дамжуулагдаха. 14.00 — Шэнэ һонин. 14.10 — «Хүгжэмтэ абонемент». 14.45 — «Москва ба москвагайхид». 15.15 — Опереттын артистнарай концерт. 16.15 — «Хани барисаанай замаар» 2-дохи дамжуулга ГДР 16.45 — «Бумбараш» (2-дохи сери) 17.50 — Забһарлалга. 24.00 — «Время». 18.30 — Москвагай соёлой институдай арадай инструментнүүдэй оркестр наадана 19.00 — Спортын һонин 21.00 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 21.15 — «Факел» Танкистнуудай үдэртэ зорюулагдаһан дамжуулга. 21.55 — Телевизионно һонин

«Орбита». 22.15 — «Хани барисаанай замаар». ГДР 22.45 — «Бумбараш» (2-дохи сери). 23.50 — Забһарлалга. 24.00 — «Время»

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.05 — «СССР соогуур 10 минута». 18.15 Үхибүүдтэ мультфильмнүүд харуулагдаха 19.25 — Политическэ темээр хөөрэлдөөн. 19.45 — «Здесь наш дом» (2-дохи сери). 20.55 — Социалис оронууд тухай.

«Орбита». 21.15 — «Спортлото» наадалга. 21.25 — Симфоническэ ехэ оркестрэй концерт.

Улаан-Үдэ. 22.15 — «Һурган хүмүүжүүлэгшыень хэн бэ».

ЧЕТВЕРГ, 9

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 11.10 — З. Воскресенская. «Ленин тухай рассказууд». 11.40 — «Шатарай һургуули». 12.10 — «Зураг бүхэндэ — паран». 12.25 — «Хаяхиныш, манай дуун». 13.10 — «Нэгэ актёрой театр». 14.00 — Шэнэ һонин. 14.10 — С. Данилюк дуулана. 14.20 — «Спортлото» наадалга. 14.35 — «Мүнөөнэй эрдэм наука». 15.05 — Болгариин Арадай Республикын национальна һайндэртэ зорюулагдаһан НРБ-гай телевидениин программа 17.50 — Забһарлалга 18.00 — «Время». 18.30 — Э. Межелайтис. «Хүнгата мүрнүүд». 19.20 — «Объектив».

Улаан-Үдэ. 19.50 — «Техникын шэнэ һонин». 20.20 — Түрэлхидтэ зорюулагдаһан хөөрэлдөөн. 20.40 — Телевизионно һонин

«Орбита». 21.00 — Шэнэ һонин. 21.15 — РСФСР-эй арадай артистка Т. Синявскаягай концерт. 22.10 — «Мүнөөнэй эрдэм наука» 22.40 — «В день свадьбы» — уран һайханай фильм. 23.50 — Забһарлалга. 24.00 — «Время».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 17.45 — Үхибүүдтэ — «Мааниадта шэнэ ном ерэбэ». 18.10 — «Наследники победы» — баримтата фильм. 19.10 — «Хүгжэм» — телевизионно суглуулбари

«Орбита» 19.50 — СССР-эй арадай артистка О. Андровская.

Улаан-Үдэ. 21.00 — «Земля, до востребования» — уран һайханай фильм (1-дэхи сери).

ПЯТНИЦА, 10

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 09.50 — «Ёһотойл хүбүүд даа». 10.30 — «Ох ба Ах», «Ну погоди» — мультфильмнүүд. 11.00 — Забһарлалга. 11.10 — К. Сен-Санс. Оркестртэй наадаха фортепьяны концерт. 11.35 — Үхибүүдтэ — фильм «Неоткрытые острова». 12.40 — Хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. 14.00 — Шэнэ һонин. 14.10 — «Путь к премьере» — фильм-концерт. 14.40 — «Интербытмаш-76». 15.10 — Концерт. 15.55 — «Баатаршалгын» полевой почто». 16.25 — «Парень из нашего города» — уран һайханай фильм. 17.50 — Забһарлалга. 18.00 — «Время». 18.30 — «Путь к премьере» — фильм-концерт. 19.00 — Спортын программа 1. Хоккей. СССР-США. 2. ЧССР — Канада.

Улаан-Үдэ. 21.00 — «Дуунтай уулзалга» (буряадаар). 21.40 — «Таряа хуряалга 76». 22.00 — Телевизионно һонин.

«Орбита». 22.25 — «Парень из нашего города» — уран һайханай фильм. 23.50 — Забһарлалга. 24.00 — «Время».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 17.50 — Үхибүүдтэ — «Физика в забавах» — (3, 4, 5-дахи хэһэгүүд). 18.35 — «Улаан-Үдэ» — хотын программа. 19.15 — «Земля, до востребования» (2-дохи сери). 20.35 — «Элүүр энхэ байлга» — тележурнал».

«Орбита». 21.00 — Шэнэ һонин. 21.15 — «Хүгжэмтэ абонемент». Ород романс. 21.25 — «Баатаршалгын» полевой почто».

СУББОТО, 11

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.40 — «Байгаали ба хүн». 11.10 — Забһарлалга. 11.20 — «Василиса Прекрасная» — уран һайханай фильм 12.30 —, «Элүүр энхэ байлга». 13.00 — «Амитадай аймаг». 14.00 Шэнэ һонин. 14.10 — Эстрадын концерт. 14.35 — «Хани нүхэсэл» — тележурнал. 15.05 — У. Теккерей. «Ярмарка тщеславия» — СССР-эй гүрэнэй академическэ Бага театрай фильм-зүжэг. 17.50 — Забһарлалга. 18.00 — «Время». 18.30 — «Сопот-76». Польшоһоо дамжуулга хэгдэхэ. 22.00 — «Ан амитадай аймаг». 21.00 — Шэнэ һонин. 21.15 — «Элүүр энхэ байлга». 21.45 — С. Данилюк дуулана. 21.55 — «Далаад онуудай Америкэ». «Бостонские контрасты». 3-дахи фильм. 22.25 — «Кино болгон буулгагдаһан уран зохёолнууд». «Гамлет» Щигровского уезда». 23.50 — Забһарлалга. 24.00 — «Время».

ВОСКРЕСЕНИ, 12

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 10.05 — «Пионернүүд маршда. 10.35 — «Полинууд дээрэ ажаллагшадта» — хүгжэмтэ программа

«Орбита». 11.20 — «Түрэһэн үдэр» — мультфильм. 11.35 — Н. Зюзюкин «Из-за девчонки...» — телевизионно зүжэг. 13.00 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!» 14.00 — Шэнэн һонин. 14.10 — «Хүгжэмтэ киоск». 14.40 — Мүнөөдэр — танкистнуудай үдэр. Танкова сэрэгүүдэй начальник, бронетанкова сэрэгүүдэй ахамад маршал А. Х. Бабаджанян үгэ хэлэхэ. 14.55 — «Дуун-76». 15.55 — Уласхоорондын һонин. 16.45 — Хоккей. СССР — Канада. Торонто хотоһоо дамжуулагдаха. 17.50 — Забһарлалга. 18.00 — «Время» 18.30 — «Хүдөөгэй час». 19.30 — Москвагай сэрэгэй округой дуу, хатарай ансамблиин концерт. 20.00 — «Киногоор аяншалагшадай клуб». 21.00 — Шэнэ һонин 21.15 — «Уран зураашад тухай хөөрэлдөөн». РСФСР-эй габьяата уран зураашан Е. Сверчков. 21.45 — Дуунай дуэдүүдэй үдэшэ. 22.20 — «Советскэ Союз харин айлшадай һанамжада». 22.35 — «Чудаки» — уран һайханай фильм 23.50 — Забһарлалга 24.00 — «Время».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 11.20 — Үхибүүдтэ — мультфильмнүүд харуулагдаха. 12.30 — «Маяковскиин выставка хэнэ» — баримтата фильм. 13.00 — Үхибүүдтэ — «Солёный пёс» — уран һайханай фильм. 14.10 — «Бэдэрэлгэ ба нээлтэнүүд» — баримтата фильм. 15.20 — «Командир счастливой «Щуки» уран һайханай фильм.

ПРАВДА БУРЯ[...]

Нэгэдэхи хуу[...] «Республикын ажалай [...] — суглуулбари. «А[...]лай цех» — Р. Макал[...] статья. «Валерий И[...]вэй дүрбэн одон» — [...]колаевай фото[...] ТАСС-ай шэнэ һонин

Хоёрдохи хуу[...] «Ургаса ба депутад[...] Н. Попковой статья. [...]доһо гаргашадай [...] зүргөөр — В. Ба[...] статья. «Газар — манай [...]лиг» — АПН-эй [...] «Совет орон: шэнэ һо[...] суглуулбари.

Гурбадахи хууд[...] «Казахстанай партий[...]хын актив» — зүблө[...] баадагшадай хэлэһэ[...]нүүд. «Мүрысөөнэй об[...] һонин» — суглуулбари. [...]до бэлэдхэгшэ Майо[...] К. Жалсараевай кор[...]денци.

Дүрбэдэхи хууд[...] «Монголой түрүүшын [...]лазууд» — Н. Ефимо[...]то-мэдээсэл. «Зүрхэн[...] — П. Хороших гэгш[...] респонденци. «Алта[...]рай түрүүшын һара» [...] Афонинагай мэдээсэл [...]шагты, һонирхохол [...] — суглуулбари. [...] үбэршэлэгшэдые — [...] салгада» — В. Сахар[...]гай корреспонденци. [...]холнууд.

Релак[...]
Р. Б. ГАРМ[...]

Манай адрес, телеф[...]

Индекс: 670000, г. [...] Удэ, ул. Ленина, 35, [...] фоны: секретариат — 2[...] общественная прие[...] 2-56-62.

Типография управления по делам издательств полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н 03667. Заказ № [...]